

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรม รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีจิตอาสา
5. แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
6. แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร
7. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
8. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
9. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทยมีการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย มาเป็นเวลานานกว่า 80 ปี นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยหลักการสำคัญคืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ซึ่งในปัจจุบันเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

1. ความหมายของประชาธิปไตย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย คือ รูปแบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ สำหรับจำกัดความของประชาธิปไตยที่

มักกล่าวอ้างถึงบ่อยๆ คือคำจำกัดความของประธานาธิบดีลินคอล์น ที่กล่าวว่า ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าระบอบ ประชาธิปไตยนั้นอำนาจในการปกครองเป็นของประชาชน การตัดสินใจต่างๆ ต้องยึด ประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ซึ่งประชาชนสามารถใช้อำนาจในการปกครองตนเองได้ หลากหลายรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสำเร็จของประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับการมี ประชาชนที่เข้าใจและเข้าร่วมในการปกครอง รวมทั้งความไว้วางใจในการตัดสินใจของ ประชาชน (อรทัย ก๊กผล, 2552 : 33)

ชมิเตอร์ และ คาร์ล (Schmitter and Karl, 1992 : 2 - 6 ; อ้างถึงใน อมร รัชศาสตร์ และคณะ, 2539 : 32) ได้วิเคราะห์สภาพของประเทศประชาธิปไตยสมัยใหม่และ ได้สร้างนิยามใหม่ว่า ประชาธิปไตยทางการเมืองสมัยใหม่เป็นระบบการปกครองซึ่งพลเมือง ถือว่าผู้ปกครองจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนในกิจการที่เกี่ยวกับสาธารณะ โดย พลเมืองสามารถกระทำการทางอ้อมผ่านการแข่งขันและความร่วมมือของผู้แทนที่พลเมือง เลือกขึ้นมา

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2542 : 203) ได้กล่าวถึงระบอบประชาธิปไตย โดย สรุปรว่า ประชาธิปไตย มาจากรากศัพท์ภาษากรีก คือ Demo แปลว่า ประชาชน (People) และ Kratia แปลว่า การปกครอง (Rule) ดังนั้น ประชาธิปไตย จึงหมายถึง การปกครองโดย ประชาชน ซึ่งหมายถึงการปกครองที่ต้องส่งเสริมคุณค่าพื้นฐานของประชาธิปไตยอัน ได้แก่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม

โรเบิร์ต (Robert, 1979 : 490 ; อ้างถึงใน ชรินทร์ สันประเสริฐ, 2546 : 171) กล่าวไว้ว่า ประชาธิปไตยเป็นคำที่มีต้นกำเนิดมาจากภาษากรีกว่า เดโมกราเซีย (Dēmokratia) ซึ่งเกิดจากคำว่า เดโมส (Dēmos) หมายถึง ประชาชน กับคำว่า กราโตส (Kratos) หมายถึง อำนาจ เมื่อรวมกันแล้ว หมายถึง อำนาจของประชาชน นั่นก็คือรูปแบบของระบบการเมือง การปกครองที่อำนาจทางการเมืองหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของ ประชาชน

ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตร (2552 : 105) กล่าวถึงความหมายของประชาธิปไตย ไว้ว่า ความหมายของประชาธิปไตยแบ่งออกได้เป็นสองแนวทางคือ แบบแคบและแบบกว้าง ซึ่งความหมายแบบแคบ ได้ให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยว่า เป็นรูปแบบการปกครอง แบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และมีสิทธิ อำนาจ และ โอกาสในการควบคุมกิจการทางการเมืองของชาติ สำหรับ

ความหมายอย่างกว้างเกิดจากความเข้าใจ ไม่ควรตีความคำว่าประชาธิปไตยให้อยู่ในรูปแบบการปกครองเพียงอย่างเดียว แต่ประชาธิปไตยน่าจะหมายถึง ปรัชญาของสังคมมนุษย์ หรือวิถีชีวิตที่ยึดถืออุดมคติ หรือหลักการที่กำหนดพฤติกรรมระหว่างมนุษย์ในสังคม ในกิจการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2543 : 56 - 59) ได้เสนอแนวคิดประชาธิปไตยใหม่ ว่า ประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนปกครองตนเอง จุดที่ต้องย้ำ คือการปกครองหรือการบริหารและการพัฒนาบ้านเมืองด้วยตนเองหรือด้วยพวกกันเอง โดยเรียกประชาธิปไตยเช่นนี้ว่า ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองดูแลตนเอง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยชนิดที่ประชาชนปกครองตนเอง ไม่ต้องการการปกครองที่ดีเท่านั้น แต่ต้องการการปกครองด้วยตนเองที่ดี และถ้าการปกครองด้วยตนเองนั้นไม่ดีก็หาทางปรับปรุงจนดีเอง โดยไม่ต้องละทิ้งการปกครองดูแลพึ่งพาตนเอง

จากคำนิยามและความหมายที่ได้ศึกษานั้น สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครอง ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง โดยอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ผู้ปกครองต้อง มีความรับผิดชอบ และต้องคำนึงถึงประชาชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

2. รูปแบบของระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบของระบอบประชาธิปไตย กล่าวโดยสรุป สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) และ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) (สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2542 : 204 - 210 ; ชรินทร์ สันประเสริฐ, 2546 : 184 - 190 ; ณัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตรง, 2552 : 106 - 111)

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (ม.ป.ป. ; อ้างถึงใน อรรถ กักผล, 2552 : 33 - 36) ได้แบ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. ประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจโดยตรง แต่ใช้อำนาจผ่านการเลือกตัวแทนนั้นคือประชาชนเลือกตัวแทนเพื่อไปทำหน้าที่แทนตนในการปกครอง หัวใจสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนคือ การเลือกตั้ง เพราะถ้าได้ผู้แทนที่ดีมีคุณภาพ คนเหล่านั้นจะไปทำงานแทนเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาประชาธิปไตย จึง

เน้นการพัฒนาาระบบเลือกตั้ง ส่งผลให้บทบาทของประชาชนจำกัดอยู่ที่การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

2. ประชาธิปไตยที่ตรวจสอบควบคุมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Supervisory Democracy) เป็นประชาธิปไตยที่มีการใช้อำนาจผ่านตัวแทนแต่ยังมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้ที่มีความเป็นกลางทางการเมืองมาคอยตรวจสอบควบคุมนักการเมืองอีกชั้นหนึ่ง ประชาธิปไตยแบบตรวจสอบสะท้อนความไม่ไว้วางใจนักการเมืองจึงเพิ่มกลไกการตรวจสอบ ประเทศไทยมีการใช้ประชาธิปไตยรูปแบบนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่กำหนดให้ม็องค์กรอิสระหลายองค์กรขึ้นมาทำหน้าที่ตรวจสอบ

3. ประชาธิปไตยที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Participatory Democracy) เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจโดยตรงไม่ต้องผ่านผู้แทน เช่น อำนาจในการเสนอร่างกฎหมาย อำนาจในการถอดถอนหรือตรวจสอบฝ่ายบริหาร หัวใจของประชาธิปไตยรูปแบบนี้จึงไม่ใช่การเลือกตั้งเท่านั้น แต่เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น

4. ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง (Self-government Democracy) ประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองแตกต่างจากประชาธิปไตย 3 แบบแรก เพราะไม่ได้เน้นที่การเลือกตั้งหรือการเลือกให้ได้คนดี แต่เป็นการให้ประชาชนปกครองโดยตนเอง ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนร่วมแรงร่วมใจในการทำอะไร สร้างอะไร เพื่อบ้านเมือง เพื่อชุมชน หัวใจสำคัญของประชาธิปไตยรูปแบบนี้คือการให้มองว่าการเมืองไม่ใช่เรื่องของการเลือกตั้งหรือการแข่งขัน การแบ่งสรรผลประโยชน์ให้ส่วนรวม ให้เสียสละเพื่อส่วนรวมให้มีความสามัคคี ดังนั้น การเมืองการปกครองไม่ใช่เรื่องนักการเมืองข้าราชการเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของประชาชนด้วย

จากการศึกษารูปแบบของระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ว่า รูปแบบของประชาธิปไตยโดยหลักๆ แล้วประกอบด้วยประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง และประชาธิปไตยที่ผ่านตัวแทน หรือโดยทางอ้อม

3. หลักการของระบอบประชาธิปไตย

วิชัย ดันศิริ (2548 : 315) ได้สรุปหลักการสำคัญของทุกรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย หลักสิทธิเสรีภาพของประชาชน และหลักการปกครองของกฎหมาย (Rule of Law) หลักการอื่นๆ ที่มักอ้างกัน เช่น หลักการปกครองของเสียงส่วนใหญ่ (Majority Rule) หลักการเลือกตั้ง ฯลฯ เป็น

หลักการในลำดับสำคัญรองลงมา เป็นหลักของวิธีการมากกว่าจะเป็นหลักในเชิงปรัชญา เป็นรูปแบบมากกว่าจะเป็นสาระ

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2542 : 247 - 249) ได้กล่าวถึงหลักการของระบอบประชาธิปไตย ไว้ดังนี้

1. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)
2. หลักเสรีภาพ (Liberty)
3. หลักความเสมอภาค (Equality)
4. หลักกฎหมาย (Rule of Law)
5. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule)

ชรินทร์ สันประเสริฐ (2546 : 177 - 179) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วยหลักการดังนี้

1. หลักการที่ว่าด้วยอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน
2. หลักการที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ
3. หลักการที่ว่าด้วยความสูงสุดของกฎหมาย
4. หลักการที่ว่าด้วยเสียงข้างมาก

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 15) ได้สรุปหลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้ คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กล่าวคือ มีโครงสร้างการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใส และคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ลิขิต ชีรวะดิน (2553 : 478) ได้กล่าวถึง ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีคุณลักษณะเด่นๆ 5 ประการ ดังนี้

1. สังคมนั้นจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาและหลักการที่เน้นสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค
2. จะต้องมีการเลือกตั้งที่มาจาก การเลือกตั้ง แต่การเลือกตั้งนั้นจะต้องเป็นตัวแทนอย่างแท้จริง ซึ่งหมายความว่า การลงคะแนนเสียงที่เป็นเพียงพิธีกรรมทางการเมืองยัง

ไม่เพียงพอ จะต้องมีการเป็นตัวแทนโดยผู้ลงคะแนนเสียงลงคะแนนด้วยตนเอง ไม่ใช่การปลุกเร้าหรือการลงด้วยอามิสสินจ้าง คือการซื้อเสียง

3. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจและตั้งใจด้วยตนเอง ไม่ใช่การถูกชักจูงมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง โดยการแสดงจำนวนให้ปรากฏต่อสาธารณชน การมีส่วนร่วมในการเรียกร้องทางการเมืองจะต้องมีเหตุมีผล สอดคล้องกับความถูกต้องตามกฎหมายและความชอบธรรมทางการเมือง

4. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องมีการปกครองโดยยึดหลักนิติธรรม โดยเริ่มต้นจากกระบวนการออกกฎหมายจะต้องมีความโปร่งใส ตั้งอยู่บนหลักการของความถูกต้อง มีเหตุมีผล การบังคับกฎหมายจะต้องประกอบด้วยกระบวนการยุติธรรมและมีความยุติธรรมอย่างแท้จริง

5. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จะต้องสามารถคัดสรรตัวบุคคลที่มีความสามารถในการทำให้เกิดประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาสังคม พัฒนาประเทศชาติ ให้เจริญก้าวหน้าได้ผู้รับผิดชอบในการบริหาร นั้นจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และมีจริยธรรม

จากหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่ได้ศึกษา สรุปได้ว่า หลักการสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย หลักอำนาจธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ มีความเสมอภาค หลักนิติธรรม กฎหมายในการปกครองที่มีความยุติธรรมกับประชาชน ผู้ปกครองมีความรับผิดชอบ โปร่งใส ยึดหลักเสียงข้างมากที่มีความถูกต้องและคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ

ปัจจุบันประเทศไทยใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชน โดยมีหลักสำคัญเพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจน สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชน และมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

4.1 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2550 : 16 - 17)

ในด้านสิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน

4.1.1 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสาร

สาธารณะในครอบครองของหน่วย (มาตรา 56)

4.1.2 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วย

ราชการหน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบและการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ (มาตรา 57)

4.1.3 บุคคลย่อมมีสิทธิมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่

ของรัฐในการปฏิบัติราชการทางปกครองอันมีผลหรืออาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของตน (มาตรา 58)

4.2 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (2550 : 22) มาตรา

78 สรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการตามแนว นโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์ของประชาชน มีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนว นโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

จะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและได้รับประโยชน์จากการคุ้มครอง ส่งเสริม สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน เพื่อให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม โดยให้อำนาจประชาชนและกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในหลายมาตรา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน จึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการกำหนดไว้แตกต่างกัน เป็นไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ซึ่งพจนานุกรมอังกฤษฉบับ Oxford (Oxford English Dictionary : OED, 1993) ได้ให้คำนิยาม คำว่า “การมีส่วนร่วม (Participation)” ไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่าง” ซึ่งจะมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” หากอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ในทางวิชาการ จะหมายถึง ความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ ความรู้สึก นึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม เป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้เกิดความสำเร็จ เกิดความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) เข้าไปช่วยเหลือ (Contribution) และมีความรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งจะเกิดขึ้นทุกระดับของสายบังคับบัญชาใน 3 ลักษณะ คือ มีการช่วยเหลือ มีการให้อำนาจ และมีขอบเขตภาระงาน (โกวิทช์ พวงงาม, 2553 : 53-54)

เสนห์ จามริก (2540 : 20) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง

ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 21) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทำผ่านกลุ่มองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 5 - 6) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมในหลายมิติ ทั้งในแง่ของมิติเชิงลึกทั้งในเชิงกว้าง ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในความหมายที่แคบ คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใด โครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

3. ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้ง สิทธิ และ หน้าที่ ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่น เกี่ยวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจน ความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

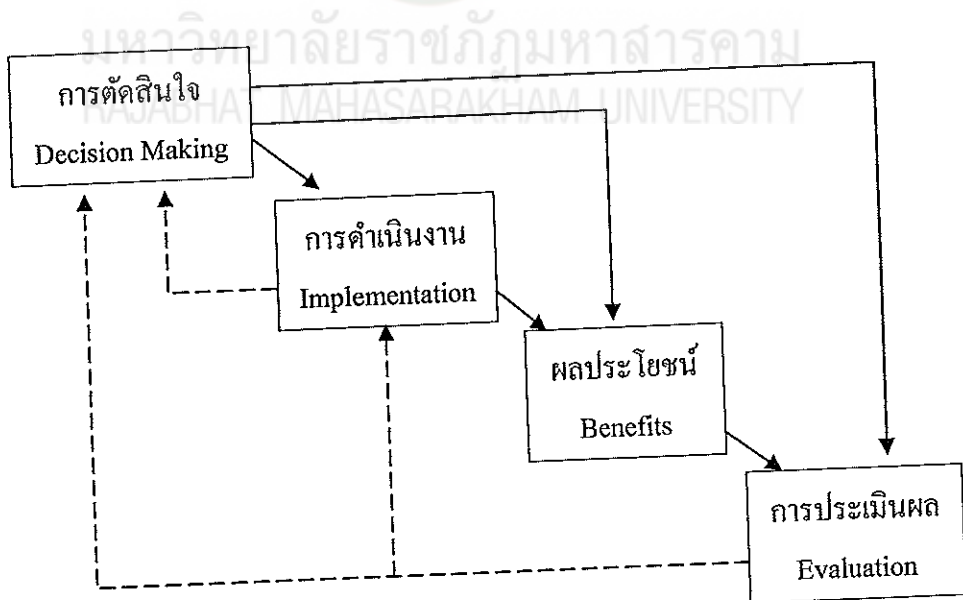
7. การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามรถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆ ในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่างๆ

โกวิท พวงงาม (2553 : 63) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมนั้นเป็นอำนาจในการตัดสินใจ ของบุคคล กลุ่ม องค์กร ในการเข้าร่วมกระบวนการทำงานหนึ่งที้อาศัยความร่วมมือเพื่อกัน เพื่อสร้างพื้นที่ทั้งด้านการทำงาน และจิตใจที่จะมุ่งไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพความคิด ระบบความเชื่อและความยึดมั่นถือมั่นภายในตัวตนของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย หากจะกล่าวว่าการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork) ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนา ก็คงไม่แปลกเพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมทั้งหมดสามารถเข้าใจสถานการณ์ของงาน โดยภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะการทำให้รู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของ

หน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ที่อยู่ในกระบวนการคิดริเริ่มตัดสินใจ วางแผนงาน และ
 ดำเนินงาน เป็นต้น ที่ส่งผลให้เกิดการอุทิศตนในการปฏิบัติงานนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิด
 การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปตามแนวทางที่ได้วางไว้

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1977 : 7-9 ; อ้างถึงใน สุจินต์
 ดาววีระกุล, 2527 : 20-21) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

การมีส่วนร่วมโดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 (Decision Making) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสินใจแต่เพียงอย่างเดียว ยังใช้การ
 ตัดสินใจควบคู่ไปกับการดำเนินงาน (Implementation) ด้วย เช่น ในการจัดองค์กร การ
 กำหนดกิจกรรมพัฒนา เป็นต้น และการตัดสินใจยังมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในเรื่องของ
 ผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ในกิจกรรมพัฒนาด้วย ซึ่งใน
 การตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องเกือบโดยตรงกับการดำเนินงาน แต่ก็เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์
 และการประเมินผลด้วยเหมือนกัน กล่าวคือ ผลประโยชน์นั้นเป็นผลมาจากการดำเนินงาน
 และผลประโยชน์ก็จะมาเป็นตัวกำหนดให้มีการประเมินผล ต่างก็ได้รับผลมาจากขั้นตอน
 การตัดสินใจแล้วทั้งสิ้นนั่นเอง นอกจากนี้ก็จะมีผลสะท้อนกลับ (Feedback) จากการ
 ประเมินผลและการดำเนินงานกลับไปสู่การตัดสินใจอีกด้วย ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงวงจรของการมีส่วนร่วมตามแนวคิด โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and
 Uphoff, 1977 : 7-9 ; อ้างถึงใน สุจินต์ ดาววีระกุล, 2527 : 20)

อรรถัย กักพล (2552 : 17) ได้ให้ความเห็นว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากแต่ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เกี่ยวกับท้องถิ่น หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิด มีความรู้ ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ

ปรัชญา เวสารัชช์ และ เทพศักดิ์ บุญรัตน์ (2544 : 103) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท หมายถึง การที่ประชาชน หรือชุมชน หรือองค์กรของประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนในรูปแบบของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของตนในการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้าน ของคนที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2556 : www.opdc.go.th) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการหรือขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหาร ตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลการปฏิบัติงาน การร่วมแสดงทัศนะความคิดเห็น การร่วมเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การร่วมคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมในกระบวนการตัดสินใจการร่วมในการดำเนินการ และการร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้ง การร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 : www.dloc.opm.go.th) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความ

ประชาชน การมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ

จากคำนิยามและผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหลายคน สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐด้วยความสมัครใจและตั้งใจด้วยตนเอง โดยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ มีส่วนร่วมเสนอปัญหาความต้องการ วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ รับผิดชอบต่อ และติดตามประเมินผลด้วยตนเอง

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ปรัชญา เวสารัชช์ และ เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์ (2544 : 103-106) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท โดยสรุปความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนในชนบทที่มีการกินคืออยู่ดี มีรายได้สูงขึ้น มีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น รวมถึงต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ เป็นไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้น หากประชาชนในท้องถิ่นซึ่งเป็นประชากรเป้าหมายได้ยอมรับและให้การสนับสนุนต่อการพัฒนาแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ง่าย
2. ประชาชนในท้องถิ่นเป็นที่รู้ดีถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของท้องถิ่นตนเป็นอย่างดี การที่ให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการพัฒนาท้องถิ่น จึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดีเพื่อที่จะได้สร้างความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ และการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ได้อย่างตรงจุดกับความต้องการมากยิ่งขึ้น
3. ถ้าประชาชนไม่ยอมรับ ไม่ให้ความร่วมมือ หรือต่อต้านในสิ่งที่บังคับหรือชี้แนะให้กับเขา นอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ตรงจุดแล้ว ยังอาจสร้างความล้มเหลวในการดำเนิน โครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ได้ง่าย
4. การพัฒนาท้องถิ่นมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นนั้น ๆ จะช่วยเป็นการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น จริง ๆ อาทิ ความเสมอภาคทางการเมืองในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การรับฟังความคิดเห็นของ

ผู้อื่น การรู้จักถอดถอนออกถึ้นต่อความคิดเห็นของบุคคลที่แตกต่างจากตน การใช้เหตุและผล การเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็มนุษย์ การเคารพในสิทธิและหน้าที่ เป็นต้น

ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 37) กล่าวว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุก ๆ ด้านทั้งจากด้านบน ด้านล่าง ด้านข้าง จึงต้องให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. เป็นเครื่องชี้ว่าการตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน

2. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน

3. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
4. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
5. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยวางแผน

อรทัย ก๊กผล (2551 : 34) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ 3

ประการ คือ

1. เพื่อต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
2. เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ บริหารงานด้วยความโปร่งใสตรงตามความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนมากที่สุด
3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐทุก

ขั้นตอน

จากการศึกษาความสำคัญของการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ ช่วยเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดียิ่งขึ้น ทำให้การวางแผนงานตรงตามความต้องการ และเพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐทุกขั้นตอน ทำให้เกิดการบริหารงานด้วยความโปร่งใสตรงตามความต้องการของประชาชน

3. องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 6) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน ดังนี้

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้อง มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ดีตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัด โดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้ว โดยพื้นฐาน

ทั้งนี้ มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวก และลบ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจน ผู้สนใจอีกด้วย

ธวัช เบญจาทิกุล (2529 : ไม่มีเลขหน้า ; อ้างถึงใน โกวิทท์ พวงงาม, 2553 : 61) ได้นิยามความหมายการมีส่วนร่วมว่า เป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมที่มุ่งสู่การพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา
2. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมการพัฒนา

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ ต้องมีรูปแบบกิจกรรมที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต้องกำหนดบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วม ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม และต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกตามลักษณะงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้หลายลักษณะ มีผู้ศึกษาและกล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6 - 7) กล่าวถึงกรณีการมีส่วนร่วมว่าเป็น กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และเสริมสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ โดยมีส่วนร่วมในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองตอบความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามตรวจสอบ ประเมินผล เป็นต้น

5. ระดับการมีส่วนร่วม

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 10) ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้จากระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ออกเป็น 7 ระดับ และจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

1. ระดับการให้ข้อมูล
2. ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน
3. ระดับการปรึกษาหารือ
4. ระดับการวางแผนร่วมกัน
5. ระดับการร่วมปฏิบัติ
6. ร่วมติดตามตรวจสอบ
7. ระดับการควบคุม โดยประชาชน

อรทัย ก๊กผล (2551 : 34) การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถแบ่งเป็น 5

ระดับ

ระดับที่ 1 ให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางแก้ไข

ระดับที่ 2 หารือ เพื่อได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับ

ปัญหา

ระดับที่ 3 เข้ามามีบทบาท เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่า ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา

ระดับที่ 4 สร้างความร่วมมือ เพื่อเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่การระบุปัญหาพัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

ระดับที่ 5 เสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

สมาคมการมีส่วนร่วมสากล (IAP2 - International Association for Public Participation : n.d. ; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2556 : www.opdc.go.th) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform) : เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐานของการมีส่วนร่วมและมีความสำคัญมาก โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของภาครัฐ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ (To Consult) : เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ/การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย หรือพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ทำได้โดยการสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การเสวนากลุ่ม เป็นต้น

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับให้เข้ามามีบทบาท (To Involve) : เป็นลักษณะที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชนอย่างจริงจัง และมีการมุ่งหมายชัดเจน โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน โครงการ และวิธีการปฏิบัติงาน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ มีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก และยอมรับการเสนอแนะ และมีการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้อาจดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ (To Collaborate) : เป็นการให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนในระดับสูง โดยมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นส่วนร่วมกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

ดังนั้นการมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การที่ภาครัฐสัญญากับประชาชนและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินงานร่วมกัน และนำแนวคิดใหม่ ๆ หรือข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาจากผลของการตัดสินใจที่ค่อนข้างสูง โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจประชาชน (To Empower) :

เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ประชาชนมีบทบาทในระดับสูงสุด โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ ซึ่งผลการตัดสินใจมีผลผูกพันให้หน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการ โดยเป็นผู้ดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น ประโยชน์ของการตัดสินใจในขั้นนี้ คือ การสร้างการเรียนรู้ ความเข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น การลงประชามติเพื่อพิจารณาว่าควรมีการจัด ตั้ง โรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ของชุมชนหรือไม่ เป็นต้น

จากการศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการหลายคน พอสรุปได้ว่าประกอบไปด้วย การให้ข้อมูล การรับทราบข้อมูล การปรึกษาหารือ วางแผน การร่วมปฏิบัติ การตัดสินใจ การติดตามตรวจสอบและประเมินผล

6. กระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

เสนห์ จามริก (2540 : 20) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหา
2. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่มาของปัญหา
3. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1980 : 213 -218 ; อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2553 : 55-56) ได้แบ่งกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจ กำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือการตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการโดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่น ๆ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมิน (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงานตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2556 : www.opdc.go.th) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ซึ่งหากขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไป จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ โดย 5 ขั้นตอนนั้น ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สามารถให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกและเสนอแนวทางเพื่อตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานติดตามตรวจสอบ
5. การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ และเป็นเจ้าของนโยบายสาธารณะ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการระบุถึงปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

7. เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วม หรือไม่เข้าร่วมนั้น มีเงื่อนไขหลายประการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจ หรือถูกบีบบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกัน ดังที่นักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2551 : 6) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ประการ คือ

1. ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2. ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

3. ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542 : 130 - 132) ได้สรุปเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งได้ 6 ประเภท คือ

1. เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
2. เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
3. เงื่อนไขของนักพัฒนา
4. เงื่อนไขของผู้นำ
5. เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
6. เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับเงื่อนไข หลายประการ ทั้งเงื่อนไขทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ลักษณะของโครงการ สภาพแวดล้อม รวมถึงประชาชนต้องมีความเป็นอิสระ มีความเท่าเทียมกัน และมีความรู้ความสามารถ จึงจะทำให้การมีส่วนร่วมบรรลุวัตถุประสงค์ได้

8. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2556 : www.dloc.opm.go.th) กล่าวถึงประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐาน ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

2. มีบทบาทในการตัดสินใจในการกำกับดูแล ตรวจสอบ และสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้อย่างเต็มที่

3. มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การเสนอปัญหา และความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนา การเลือกตั้งสมาชิกสภาหรือผู้บริหารท้องถิ่น การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น และการถอดถอนสมาชิกสภาหรือผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น

อรรถัย กักผล (2551 : 34 - 35) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมไว้ 13 ประการ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพในการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างความฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐเกิดความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
7. พัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของคนสาธารณสุข ถือว่าเป็นการให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
8. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณสุขมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม
9. เกิดความรู้สึกร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง
10. มีประสบการณ์และคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง

11. เห็นความสำคัญของตนเองและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหา อุปสรรคและสามารถแก้ไขปัญหของท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของตนเองได้

12. สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเป้าหมาย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่และการบริการที่ดีขึ้น

13. สามารถป้องกันการบริหารการจัดการของหน่วยงานของรัฐที่ไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องและไม่เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นได้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดประโยชน์ในหลายด้านทั้งชุมชนและองค์กร ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมและรู้สึกรักและแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่น ช่วยเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น ลดการต่อต้านหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่าย การสูญเสียเวลา แบ่งเบาภาระของรัฐ และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมของ โทเฮน และ อฟฮอฟฟ์ มาปรับใช้ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม และได้ประยุกต์แนวคิดและความหมายให้เข้ากับบริบทในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการ กำหนดเป้าหมาย เสนอแนวทางการพัฒนา ร่วมวางแผน และเสนอโครงการ กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการ กิจกรรมที่ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดลำดับความสำคัญของโครงการ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม ดำเนินการ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม ได้รับผลประโยชน์จากแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของประชาชน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล การประเมินผลการดำเนินงานตาม แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ ว่ามีความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

แนวคิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร

1. ความหมายของการติดต่อสื่อสาร

คำว่า “การติดต่อสื่อสาร” เป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษว่า “Communication” ได้มีผู้แปลและให้ความหมายการติดต่อสื่อสารไว้หลายคน ดังนี้

เสาวลักษณ์ สิงห์ โกวิวิท (2525 : 6) ได้ให้ความหมาย การติดต่อสื่อสาร ไว้ว่า การสื่อความเข้าใจไม่ว่าจะในรูปลักษณะใดก็ตามที่มีผลต่อการปฏิบัติการกิจกรรมร่วมกัน โดยทำให้กระบวนการต่างๆ ในการทำงานร่วมกันหรือการบริหารงานนั้น สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการสื่อสารความเข้าใจนั้นจะเป็น ไปโดยจงใจ และโดยรู้สีกตัวหรือไม่รู้สีกตัวก็ตาม ต่างก็มีผลกระทบต่อความสำเร็จของงานด้วยกัน

สังคม ภูมิพันธุ์ (2530 : 4) กล่าวไว้ว่า การติดต่อสื่อสารว่าเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความรู้สึกจากคนกลุ่มหนึ่งไปยังบุคคลหรือกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งได้ การสื่อสารจะสมบูรณ์นั้นจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกัน และมีการยอมรับข่าวสารที่ผู้ส่งสารส่งออกไป เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2535 : 80) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสาร คือ การสื่อความเข้าใจ หรือสื่อความหมายโดยการถ่ายทอดข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน และนำมาซึ่งการปฏิบัติของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องนั่นเอง

พะยอม วงศ์สารศรี (2538 : 240) กล่าวไว้ว่า การสื่อสาร คือ การติดต่อส่งข่าวสารข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และทำที่ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งหรือหลายคน จุดประสงค์สำคัญของการติดต่อสื่อสารก็เพื่อที่จะให้ผู้รับข่าวสารเกิดความเข้าใจ

ปรมะ สตะเวทิน (2533 : 30) กล่าวไว้ว่า การติดต่อสื่อสารว่าเป็นกระบวนการของการถ่ายทอดข่าวสาร (Message) จากบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่า ผู้ส่งสาร (Source) ส่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel)

โรเจอร์ส (Rogers, 1976 : 9 ; อ้างถึงใน จุฑารัตน์ มาลัยพวง, 2550 : 12) กล่าวว่า “การติดต่อสื่อสาร” หมายถึง การถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ความคิด ความรู้สึก หรือการกระทำต่าง ๆ โดยมีเจตนาที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของอีกบุคคลหนึ่ง พฤติกรรมในที่นี้ หมายถึง การเปลี่ยนในความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมที่แสดงออกโดยเปิดเผย

จากการศึกษาความหมายการติดต่อสื่อสาร สรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมที่สื่อความเข้าใจ หรือสื่อความหมายโดยการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน ในการศึกษา ครั้งนี้ การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การติดต่อสอบถาม ใช้บริการกับหน่วยงานราชการ การพบปะ พูดคุย เสนอแนะ ปรีกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสื่อความเข้าใจหรือความหมาย โดยการพูดคุย ถ่ายทอดแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลข่าวสาร ระหว่างกัน

2. ความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร

ภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การคมนาคมขนส่ง และเทคโนโลยีไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นประกอบกับ โดยธรรมชาติ ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม อยู่รวมกัน เป็นกลุ่มต้องพึ่งพาอาศัยกัน จำเป็นต้องติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างกัน ซึ่งนักวิชาการ ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสาร ดังนี้

เสนาะ ดิยาว (2537 : 5-7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในองค์การ ได้ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การสื่อสารทำให้เกิดความหมาย คนเรียนรู้ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ จากการสื่อสาร กระบวนการในการสื่อสารที่จะเลือกใช้คำหรือสัญลักษณ์หรือวิธีการใด ๆ ได้ ถูกต้องเหมาะสม ก็เพราะบุคคลนั้นเข้าใจความหมายของการสื่อสารที่เลือกใช้ นั้น ซึ่งจะทำให้บุคคลอื่นที่ติดต่อเข้าใจความหมายอย่างเดียวกันด้วย

2. การสื่อสารทำให้คาดคะเนความคิดกันได้ การที่บุคคลติดต่อสื่อสารกัน โดยการใช้สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายใด ๆ เป็นเวลานานนอกจากจะทำให้เข้าใจความหมายกันแล้วยังทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถคาดคะเนการกระทำหรือความคิดกันได้ การเลือกใช้คำที่ดี วิธีการที่ดีตลอดจนการแสดงกิริยาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารจะสะท้อนให้เห็นแนวคิดหรือพฤติกรรมและแนวคิดของอีกฝ่ายหนึ่งได้

3. การสื่อสารทำให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน ซึ่งจะมียู่ 2 ลักษณะ คือ

3.1 รูปแบบของการสื่อสาร ที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ

3.1.1 การสื่อสารด้วยการใช้คำพูด ได้แก่ การพูดหรือการเขียน

3.1.2 การสื่อสารที่ไม่ใช่คำพูด เช่น การแสดงออกทางสีหน้า

กิริยา ท่าทางการสื่อสารทั้งที่เป็นคำพูดและไม่เป็นคำพูดนี้ เป็นข้อมูลที่ทำให้ผู้ที่ติดต่อสื่อสาร เข้าใจความหมายได้เป็นอย่างดีที่แสดงให้เห็นบทบาทฐานะความสำคัญของบุคคลในองค์การ

3.2 สภาพของการสื่อสารที่เกิดขึ้นในองค์การ สภาพของการสื่อสาร

ที่เกิดขึ้นได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การออกคำสั่งที่กระทำในลักษณะตัวต่อตัว การ

สื่อสารในกลุ่มย่อย สภาพการสื่อสารอีกแบบหนึ่ง ก็คือ การสื่อสารเป็นกลุ่มใหญ่ภายใน

องค์การและสมาชิกในองค์การกับบุคคลภายนอกองค์การ เช่น การประชุมคนในฝ่ายหรือ

องค์การการติดต่อลูกค้า เป็นต้น

ประมะ สตะเวทิน (2533 : 8) ได้กล่าวไว้ว่าการติดต่อสื่อสารมีความสำคัญต่อ มนุษย์ 5 ประการ คือ

1. ความสำคัญต่อความเป็นสังคม มนุษย์ใช้การติดต่อสื่อสารเป็น เครื่องมือในการรวมกันเป็นสังคมดำรงความเป็นสังคม ไม่ว่าจะเป็กลุ่มทางจิตวิทยาหรือ กลุ่มทางสังคมก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้เกิดการสร้างกฎเกณฑ์ของสังคม และเพื่อให้เกิดการปรับเจตคติปรับพฤติกรรมสมาชิกกลุ่มหรือสมาชิกของสังคมนั้น ๆ อันจะ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในครอบครัวในสังคมอย่างสงบสุข

2. ความสำคัญต่อชีวิตประจำวัน มนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด การใช้ชีวิตแต่ละวัน ตั้งแต่เช้าทุกคนต้องมีการสื่อสาร มีการติดต่อกับมนุษย์ สัตว์เลี้ยง หรือสิ่งลึกลับผีเทวดา ไม่ ทางใดก็ทางหนึ่งในฐานะไม่เป็นผู้สื่อก็เป็นผู้รับในทุกสถานภาพและทุกสถานการณื ทั้งใน ครอบครัว ในที่ทำงานและในสังคม

3. ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมและธุรกิจ การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือ ที่สำคัญในการประกอบอุตสาหกรรมและการดำเนินธุรกิจ เช่น การใช้หลักการสื่อสารเพื่อ งานประชาสัมพันธ์คือ ใช้เทคนิคและวิธีการเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากร พนักงาน ลูกค้า และกลุ่มต่าง ๆ ใช้หลักการเผยแพร่ การโฆษณาสินค้า ชักจูง สร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภค ใช้บริการ และอาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารและการปฏิบัติงานใน องค์การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

4. ความสำคัญต่อการปกครอง ในการปกครองไม่ว่าจะเป็นระบบใด ทุก ระบบทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็รัฐบาล หน่วยงาน องค์การ ครอบครัว ผู้บริหารหรือผู้ปกครอง

ต้องเผยแพร่ข่าวสารให้ประชาชน ให้สมาชิกในหน่วยงาน องค์กร ในครอบครัว ให้เกิดการรับรู้เข้าใจตรงกัน

5. ความสำคัญต่อการเมืองระหว่างประเทศ การติดต่อสื่อสารจะช่วยให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการสื่อสาร เพื่อเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับประเทศของตน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศอื่นและการได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ

จากการศึกษาความสำคัญของการติดต่อสื่อสาร สรุปได้ว่า การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจระหว่างกัน มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาแทบทุกด้าน ตรายใดที่สังคมมนุษย์ยังต้องใช้การติดต่อสื่อสารเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดำรงอยู่ร่วมกันเป็นสังคม การสื่อสารจึงเป็นสิ่งจำเป็นในโลกปัจจุบัน

3. วัตถุประสงค์ของการติดต่อสื่อสาร

ดวงพร คำบุญรัตน์ และวาสนา จันทร์สว่าง (2534 : 18) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการติดต่อสื่อสาร มี 6 ประการ ดังนี้

1. เพื่อให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เราจะไม่มีทางเข้าใจกันได้เลยถ้าไม่มีการติดต่อสื่อสาร
2. ทำให้เกิดการกระทำขึ้นมา เป็นการสื่อสารแบบออกคำสั่งชักชวน ซึ่งอาจเป็นการติดต่อสื่อสาร โดยการใช้ภาษาเขียน ภาษาพูด หรือกิริยาท่าทาง
3. เป็นการให้ข่าวสารไม่ว่าจะเป็นข่าวสารเกี่ยวกับอะไร การทำให้ผู้อื่นรับรู้ได้ก็โดยการติดต่อสื่อสาร
4. ทำให้รู้ถึงการกระทำโต้ตอบของผู้อื่นหลังจากที่ได้ทำการติดต่อสื่อสารไปแล้ว
5. เพื่อให้ข้อมูลเพิ่มเติม
6. เพื่อให้เกิดความบันเทิง

ไมเออร์ และไมเออร์ (Myers and Myers, 1998 : 4-5 ; อ้างถึงใน จุฑารัตน์ มาลัยพวง, 2550 : 14) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ในการสื่อสารของมนุษย์เพื่อตอบคำถามว่าทำไมมนุษย์จึงต้องสื่อสารไว้ว่า

1. เพราะต้องการเรียนรู้จักตัวเองมากขึ้น เป็นการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนตัวเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์และโอกาสในการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น

2. เพราะมนุษย์ต้องการเรียนรู้จัก โลกรอบ ๆ ตัว มนุษย์เรามีความอยากรู้ อยากรู้อะไรมีเหลือคนักพจนานุกรมอยู่ไม่มากนักน้อย ซึ่งก็จะต้องอาศัยการสื่อสารเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนเองอยากรู้เหล่านั้น

3. เพราะมนุษย์ต้องการแบ่งปันประสบการณ์กับคนอื่น เป็นธรรมชาติของ มนุษย์เมื่อรู้อะไรมาก็ไม่อยากเก็บไว้คนเดียว ย่อมอยากจะทำบอกเล่าให้คนอื่นได้ร่วมรับรู้ และ อยากรู้อะไรเขาคิดอย่างไรต่อเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้น

4. เพราะมนุษย์ต้องการที่จะชักจูงหรือมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในหลาย ๆ สถานการณ์ของการสื่อสารเราต้องการทำให้คนอื่นคล้อยตามความคิดของเรา ซึ่งบางทีผู้ สื่อสารของเราอาจไม่เห็นด้วยกับเราในเบื้องต้น เราก็ต้องสื่อสารให้เขากล้อยตามเราเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ของเรา

5. เพราะมนุษย์ต้องการความสนุกสนาน ต้องการเล่น หรือผ่อนคลายจากความเคร่งเครียด เช่น การพูดคุยเรื่องตลก ระบายความรู้สึก และการพูดถึงสิ่งที่ตนเองชอบ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2538 : 91) กล่าวไว้ว่า โดยทั่วไปวัตถุประสงค์ของการ ติดต่อดสื่อสาร มีดังนี้

1. เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร
2. เพื่อชักชวนหรือชักจูงให้ผู้รับข่าวสารเกิดความคิดคล้อยตาม หรือ กระทำตามที่ผู้ส่งข่าวสารต้องการ
3. เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน
4. เพื่อการสอน
5. เพื่อความสนุกสนานหรือสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง

จากการศึกษาวัตถุประสงค์ของการติดต่อดสื่อสาร สรุปได้ว่า การติดต่อด สื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับฟังความคิดเห็นระหว่างกัน แบ่งปันประสบการณ์ ชักจูงให้เกิดความ คล้อยตาม สร้างความสนุกสนานหรือความสนุกสนานพอใจแก่ผู้รับ

4. องค์ประกอบของการติดต่อดสื่อสาร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538 : 8) ได้แบ่งองค์ประกอบของการติดต่อดสื่อสาร ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ผู้ส่ง (Sender) เป็นผู้สื่อความ ได้แก่ คน สัตว์ หรือเครื่องมือแทนคน

2. สาร (Message) มี 3 ประเภท คือ สารที่เป็นความคิดเห็น สารที่เป็นความรู้สึกอารมณ์ ความสนใจ หักสนคติ และค่านิยม และสารที่มุ่งฝึกทักษะความชำนาญ

3. สื่อหรือช่องทาง (Media and Channel) เป็นตัวกลางหรือพาหนะหรือทางเดินของสารอาจเป็นภาษาพูดการเขียนภาษาท่าทาง โสตทัศนูปกรณ์ สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ

4. ผู้รับ (Receiver) เป็นผู้รับการสื่อสาร หากรับได้ถูกต้องก็จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้ส่งกำหนดจุดมุ่งหมายไว้

เสนาะ ดิเชาว์ (2537 : 44-45) ได้กล่าวถึง กระบวนการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ สภาพของการสื่อสาร (Context) แหล่งข่าว (Source) ผู้รับข่าว (Receiver) ข่าวสาร (Message) ช่องทาง (Channel) สิ่งรบกวน (Noise) กระบวนการส่งข่าว หรือการเข้ารหัส (Encoding) กระบวนการรับข่าวหรือถอดรหัส (Decoding) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และผลกระทบจากการสื่อสาร (Effect) ส่วนประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นับว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานสำหรับการสื่อสารทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารในกลุ่มย่อย การพูดในที่ชุมชน การสื่อสารมวลชน หรือ การสื่อสารทางวัฒนธรรมก็ตาม

จากการศึกษาองค์ประกอบของการติดต่อสื่อสาร สรุปได้ว่าการติดต่อสื่อสารจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๆ คือ ผู้ส่งสาร สารหรือข่าวสาร สื่อหรือช่องทางในการส่งสาร และผู้รับ เป็นผู้รับการสื่อสาร

5. รูปแบบการติดต่อสื่อสาร

รูปแบบของการติดต่อสื่อสารมีความแตกต่างกันหลายอย่างแต่ส่วนประกอบส่วนใหญ่ที่สำคัญมักจะมีอยู่เหมือน ๆ กัน ในสาระสำคัญของแต่ละรูปแบบ ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2538 : 11-12) ได้จำแนกรูปแบบการติดต่อสื่อสารออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. จำแนกตามลักษณะภาษา มี 2 ประเภท

- 1.1 การสื่อสารด้วยภาษาพูด และภาษาเขียน เป็นการโต้ตอบกัน
- 1.2 สื่อสารด้วยภาษาท่าทาง เครื่องหมายและสัญญาณเป็นการสื่อสารด้วยการแสดงท่าทาง เช่น พยักหน้า นอกจากสื่อสารด้วยภาษาท่าทางแล้ว มนุษย์อาจสื่อความหมายด้วยสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ ได้

2. จำแนกตามตำแหน่งของผู้ส่งและผู้รับ มี 2 ประเภท คือ

2.1 การสื่อสารทางตรง (Direct Communication) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับอยู่ในเวลาและสถานที่เดียวกัน สามารถโต้ตอบกันได้โดยไม่ต้องผ่านสื่อกลางหรือช่องทางอื่นสามารถมองเห็นหน้าตา กริยาท่าทางกันได้ เช่น การสนทนา การสอนหน้าชั้นเรียน

2.2 การสื่อสารทางอ้อม (Indirect Communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับอยู่ต่างเวลากัน มีการถ่ายทอดสาร โดยผ่านสื่อกลางหรือช่องทาง เช่น ผ่านสิ่งพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรเลข จดหมาย โทรศัพท์ เป็นต้น

3. จำแนกตามความสามารถในการโต้ตอบกัน มี 2 ประเภท

3.1 การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) เป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับสามารถตอบโต้ได้ทันที่ที่ผู้ส่งไม่มีโอกาสทราบความรู้สึกนึกคิดของผู้รับ และผู้รับก็ไม่สามารถตอบโต้ผู้ส่งได้ในขณะนั้น เช่น การสื่อสารวิทยุโทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

3.2 การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับสามารถตอบโต้และรับรู้ร่วมกันได้ทันที่ที่ถือเป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพที่สุด

จากการศึกษารูปแบบการติดต่อสื่อสาร สรุปได้ว่า รูปแบบของการติดต่อสื่อสารมีการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นไปในลักษณะ การติดต่อสื่อสารจากบนลงล่าง จากล่างสู่บน การสื่อสารในระดับเดียวกัน และการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ และรูปแบบการสื่อสารที่จำแนกตามภาษา ทั้งภาษาพูดและท่าทาง จำแนกตามผู้ส่งและผู้รับ โดยการสื่อสารทางตรง และทางอ้อม จำแนกตามความสามารถในการโต้ตอบเป็นการสื่อสารทางเดียวและสองทาง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร นับว่าการติดต่อสื่อสารเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน สร้างความเข้าใจระหว่างกัน เป็นปัจจัยที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาปัจจัยการติดต่อสื่อสาร มาเป็นตัวแปรในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีจิตอาสา

1. ความหมายของจิตอาสา

จิตอาสา เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า จิตสาธารณะ หรือ จิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายและมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ดังนี้

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ม.ป.ป. : <http://rirs3.royin.go.th>) ให้ความหมายของคำว่า จิตอาสา โดยแยกศัพท์ออกเป็น จิต กับ อาสา คำว่า จิต หมายถึง ใจ สิ่งที่มิเห็นที่รู้ คิดและนึก ส่วนคำว่า อาสา หมายถึง การเสนอตัวเข้ารับทำ ดังนั้น สามารถสรุปความหมายรวมกันของคำว่าจิตอาสาได้ว่า หมายถึง ความสมัครใจ เสนอตัวเข้ารับทำกรณนั้น การช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

พระไพศาล วิสาโล (2550 : 20) ได้ให้ความหมายของจิตอาสา ว่าเป็นจิตใจที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูเฉย เมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่น เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้มเป็นจิตที่เปี่ยมด้วย บุญ คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542 : 14) ได้ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะว่า เป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 17) ได้ให้ความหมาย จิตอาสา หมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดี บนพื้นฐานของความเป็นจริง

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544 : 6) ให้ความหมายว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะ มีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ

กมล ทองธรรมชาติ (2539 : 38) ได้ให้ความหมายของจิตสำนึก (Conscious) ว่าเป็นสถานะแห่งจิตที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่างๆ สถานะจิตใจดังกล่าวเกิดความรู้ซึ่ง มีความหมายเหมือนกับคำว่า การรู้ตัว (Awareness) อันเป็นผลจากการประเมินว่า การเห็นความสำคัญซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs)

ค่านิยม (Values) ความเห็น (Opinion) ความสนใจ (Interests) ของบุคคล เป็นความหมายในเชิงจิตวิทยา ส่วนในสังคมมักใช้คำว่า“อุดมการณ์” (Ideology) ซึ่งหมายถึงแบบแผนความคิด ความเชื่อที่พึงต้องมีเป็นรูปแบบของอุดมการณ์ที่ควรส่งเสริมให้มีให้ปฏิบัติ

ถัดจากวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2547 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายของจิตอาสา หมายถึง การเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้
2. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น

จากการศึกษาความหมายของจิตอาสา สรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง ความรู้สึก นึกคิด ความปรารถนาที่อยากให้สังคมสงบสุข มีความเต็มใจในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคมส่วนรวม ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือส่วนรวม เสนอตัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาให้กับสังคมส่วนรวม เสียสละกำลังแรงกาย แรงใจ สติปัญญา และทุนทรัพย์ โดยไม่หวังผลตอบแทน

2. ความสำคัญของจิตอาสา

พระไพศาล วิสาโล (2550 : 43 - 46) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจิตอาสาไว้ว่า การที่บุคคลมีจิตอาสา รู้จักการให้ เราก็จะรับด้วยในเวลาเดียวกัน หนึ่งในสิ่งที่เราได้รับ คือ ความสุข ยิ่งการให้นั้นเต็มไปด้วยความปรารถนาดี ความสุข และความภูมิใจก็ยิ่งทับทวี รวมทั้งยังเป็นการทำให้ชีวิตมีพลังในการสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับสังคมอีกด้วย

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร (2543 : 22 - 29) กล่าวถึงการขาดจิตอาสา ส่งผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร และยังมีผลกระทบต่อชุมชน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีจิตอาสา ดังนี้

1. ชุมชนอ่อนแอขาดการพัฒนาเพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชนมีสภาพเช่นไร ก็ยังคงเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนาและยั่งยืน ไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง
2. อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง

3. ขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพย์ กลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

ในระดับชาติถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสำนึกสาธารณะแล้วจะทำให้เกิด

1. วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้งและแก้ปัญหาไม่ได้ อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ สังคม ขาดเสถียรภาพทางการเมือง เกิดการชุมนุมขับไล่รัฐบาลหรือผู้นำประเทศ
2. ประเทศชาติอยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังในสังคม เมื่อผู้นำประเทศนำมาตราการโคออดมาไซ์ ก็จะไม่ได้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน
3. ประเทศชาติไร้เกียรติ ไร้ศักดิ์ศรี ทำให้ประชาชนในประเทศอื่นมองด้วยสายตาเหยียดหยาม ดูหมิ่นดูแคลนว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนาในระดับโลก จะทำให้เกิดการเอาใจเอาเปรียบระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหาในระดับต่างกัน ดังนี้

3.1 เกิดการสะสมอาชญากรรมระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกัน กลัวประเทศอื่นจะโงมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอำนาจในการทำลายสูงไว้ในครอบครองเพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางการสงคราม ในการตัดสินปัญหา

3.2 เกิดการกั้นกั้น แกร่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้า ทำให้ประเทศด้อยกว่าขาดโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน

3.3 เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อชาติอื่น

จากการศึกษาความสำคัญของจิตอาสา สรุปได้ว่า จิตอาสาเป็นคุณธรรมหนึ่งที่ประชาชน ต้องมี ต้องพึงปฏิบัติ จะทำให้สังคมนั้นน่าอยู่ และมีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าประชาชนในสังคมใด ไร้จิตอาสา ไร้จิตสำนึกสาธารณะ สังคมนั้นย่อม เกิดความวุ่นวาย เกิดปัญหาต่างๆมากมาย

3. องค์ประกอบของการมีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิจารณ์ (2540 : ไม่มีเลขหน้า ; อ้างถึงใน วิทยพัฒน์ สี่หา, 2551 : 12) เสนอว่าองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ และมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคมคือเป็นชุมชนที่

มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกันเรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้ถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

2. ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่าจะสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้คือการที่ทำให้เกิดกลุ่มสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคมไม่รอคอยให้ผู้อื่นปัญหาให้กับตัวเอง ซึ่งการที่บุคคลสำนึกถึงพลังของตนต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทางสังคม

3. ความรักความเอื้ออาทรสามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร และความสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งที่ดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์ จะเป็นสิ่งเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน จิตสาธารณะเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกัน ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดอย่างต่อเนื่อง

5. การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสื่อสาร และเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดจิตสาธารณะ

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 117) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกกว่าเป็นมิติด้านหนึ่งของเจตคติ ซึ่งตามมตินี้จะถูกมองว่า เจตคตินั้นอยู่ในสภาวะจิตสำนึกหรือจิต ไร้สำนึกหรืออยู่ในสำนึกเพียงบางส่วนหรือไม่อย่างไร จึงอาจกล่าวได้ว่า จิตสำนึกเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้ทางจิตใจซึ่งเกิดขึ้นก่อนการเกิดพฤติกรรม โดยมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ การรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของเจตคติที่มีอยู่ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นเรื่องของความรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือเหตุการณ์ต่างๆว่ารู้สิ่งต่างๆดังกล่าวนั้น ได้อย่างไรรู้ในทางที่ดีหรือไม่ดีทางบวกหรือทางลบซึ่งจะก่อให้เกิด

เกิดเจตคติขึ้น ถ้าเรารู้สิ่งหนึ่งในทางที่ดีเราก็จะมีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางที่ดี และถ้ารู้สิ่งหนึ่ง
สิ่งใดในทางไม่ดี เราก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย ถ้าเราไม่รู้จักสิ่งใด เจตคติก็จะไม่เกิด

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component or Feeling Component) เป็นองค์ประกอบทางค่านิยม ความรู้สึก ซึ่งถูกเร้าขึ้นจากการรู้นั้น และ
ความรู้สึกนี้ทำให้เกิดเจตคติทางใดทางหนึ่ง คือชอบ ไม่ชอบ ความรู้สึกนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะ
เปลี่ยนแปลงได้ยาก

3. องค์ประกอบด้านแนวโน้มเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (Action Tendency Component of Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่ง
นั้นๆ ในทางใดทางหนึ่ง คือพร้อมที่จะสนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ หรือในทางทำลาย
ขัดขวาง ต่อผู้

จากการศึกษาองค์ประกอบของจิตสาธารณะหรือจิตอาสา สรุปได้ว่า
องค์ประกอบของจิตสาธารณะหรือจิตอาสาต้องประกอบด้วย ความรู้หรือ การรู้ ความรู้สึกนึก
คิดหรือความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรมหรือการกระทำ

4. ลักษณะของบุคคลที่มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ

ยูทริกา วรุณปีติกุล (2542 : 181 - 183) กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ
ว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความ
รับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือ
ให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิจ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความ
รับผิดชอบต่อความต้องการและ ประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความสนใจและ
ติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตรเลือกตั้ง เท่านั้นต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วม
ร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกชนนิยม ส่งผล
ให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกคบเฉพาะกลุ่มที่มีความ
เหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของ
ส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้ง โดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของ
ส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะ ต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมือง
สมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่า การมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่ตนต้องการเสมอไป ต้อง
เคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการ

แสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้ เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน ให้มากที่สุด เพื่อหาข้อยุติ (Dialogue and Debates) สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและฝึกกำลัง (Political Dialogue) เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนี้ถึงผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมือง ในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง สถาบันการศึกษาไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้รับช่วงต่อในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงานสโมสร สมาคมต่างๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตน เข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคม คือ สถาบันศาสนาและสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

ชาย โพรสิตา และลัคดาวัลย์ เกษมเนตร (2540 : 2 - 3, 14 -15) กล่าวว่า พฤติกรรมที่แสดงออกของจิตอาสา มี 3 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจากการดูแลรักษาของส่วนรวม ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่ลักษณะการใช้ของส่วนรวมรู้จักใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด

องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมวิสัยในทีคนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจากการทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อส่วนรวมการรับอาสาที่จะทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม

องค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. การไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง
2. การเปิดโอกาสให้ผู้อื่น ได้สามารถใช้ของส่วนรวมนั้น

จากการศึกษาลักษณะของบุคคลที่มีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา สรุปได้ว่า บุคคลที่มีจิตอาสาหรือจิตสาธารณะนั้น เป็นบุคคลที่ทุ่มเทอุทิศตน เสียสละ มีน้ำใจ ให้ความ

ช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับ เคารพสิทธิผู้อื่น ปฏิบัติตนโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก และหลีกเลี่ยงการกระทำที่เกิดผลเสียต่อส่วนรวม

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการมีจิตอาสา นับว่าการมีจิตอาสาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ การที่ประชาชนอยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องมีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว เสนอตัวเองทำงาน รับใช้ ช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวม ทำให้สังคมน่าอยู่และมีความสุข ซึ่งปัจจัยการมีจิตอาสาจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาปัจจัยการมีจิตอาสา มาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1. ความหมายของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบ เป็นสิ่งสำคัญที่ประชาชนทุกคนพึงมี ภายใต้กฎกติกาของสังคม ทุกคนต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และมีความสำนึกรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติ เพื่อให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปอย่างสงบสุข ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่าความรับผิดชอบ ดังนี้

กรมวิชาการ ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึง “ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความผูกพัน ด้วยความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จความมุ่งหมาย ทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น” (กรมวิชาการ, 2546 : 51)

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ม.ป.ป. : <http://rirs3.royin.go.th>) ได้ให้ความหมายของคำว่า รับผิดชอบ หมายถึง ยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน

อรรถวรรณ พาณิชปฐมพงศ์ (2542 : 5) ให้ความหมายว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การตั้งใจที่จะทำงานและติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้ว เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับสิ่งที่ตนเองกระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ

วคิน อินทสระ (2534 : 49) ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสำนึกในหน้าที่ความตั้งใจในการทำหน้าที่ ความดำริเริ่มในอันที่จะพัฒนากิจการในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น และยอมรับผิดชอบต่อผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่ของตนเอง

กรรณาภรณ์ ดวงแจ่มกาญจน์ (2541 : 34) สรุปว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันและละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายและแม้ว่าผลงานที่ออกมานั้นจะประสบกับความล้มเหลวก็ยอมรับผลแห่งการกระทำนั้นด้วยความเต็มใจ

ไฉนทัย อุคมนุญญาภาพ และคณะ (2547 : 120) ได้ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ และตั้งใจ โดยมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี ไม่ต้องให้ใครคอยว่ากล่าวตักเตือน และพร้อมที่จะรับผลดี และไม่ดีในกิจกรรมที่ตนได้กระทำไป

จากคำนิยามและผู้ให้ความหมายความรับผิดชอบหลายคน ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่มีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมด้วยความพากเพียร อดทน ละเอียดรอบคอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ สุดความสามารถให้แล้วเสร็จตรงตามเวลากำหนด ยอมรับผลจากการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจ และพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะถ้าทุกคนมีความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตน จะทำให้การทำงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายตามเวลากำหนด และส่งผลดีต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนตลอดจนประเทศชาติ มีความเจริญก้าวหน้า เกิดความสงบเรียบร้อย ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลในสังคมขาดความรับผิดชอบ ย่อมส่งผลเสียต่อสังคม เกิดปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสุขภาพจิต เกิดความวุ่นวายในสังคม และปัญหาต่างๆ ก็จะตามมาอีกมากมาย

จรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521 : 28) สรุปไว้ว่า ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง นอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและความเกรงใจซึ่งลักษณะของความเป็นพลเมืองดีนี้คือ นิสสัย และการกระทำของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานและกฎเกณฑ์ของศาสนา และกฎหมายบ้านเมือง รวมถึงลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เนื่องจากว่า

ความรู้สึกรับผิดชอบนี้ เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นคนมีความรับผิดชอบนี้เป็นลักษณะที่ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปได้ด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

จากการศึกษาความสำคัญของความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญ ที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต ช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปได้ด้วยความราบรื่น สงบสุข

3. ประเภทของความรับผิดชอบ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 15) แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การขจัดปัญหาทุกชนิดที่ทำให้ตนเองเป็นทุกข์ เช่น การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย และโรคภัยไข้เจ็บ การรักษาร่างกายให้แข็งแรง รวมทั้งการรู้จักหน้าที่ของตนเอง และการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทันเวลาที่กำหนด และตรงต่อเวลา
2. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึง การรู้จักฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 45) แบ่งความรับผิดชอบเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้า ชักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิด แล้วพยายามแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเอง
2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกัน

รักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียน โต๊ะเรียน ผ่นังห้องน้ำห้องส้วม เครื่องแต่งแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่มีการทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนที่หลงผิด จะทำให้โรงเรียนเสียชื่อ เมื่อใดที่โรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจ และความ สามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา แต่งคำขวัญ กลอน เพลง ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความเต็มใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถตลอดทั้งรู้จักแสดงความคิดเห็นปฏิบัติตน เพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหา การที่สมาชิกภายในครอบครัวไม่เข้าใจเมื่อมีปัญหาที่ปรึกษาและให้พ่อแม่ทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกสนาน เพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและปัญหาต่างๆ ของสังคมต่างๆ เช่น ความสกปรก การจราจร การเสียดาย รักษาของสาธารณะ ฯลฯ

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร (2546 : 61) แบ่งประเภทความรับผิดชอบออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการศึกษาประเภทของความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบแบ่งออกได้ 2 ประเภทหลักๆ คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม อันได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วย

4. ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 182) ได้อธิบายถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นบุคคลที่ตรงต่อเวลาและพยายามทำงานของตนให้สำเร็จจะเป็นผู้ที่ติดตามผลงานของตนเองอยู่เสมอ ถ้ามีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการทำงาน จะยอมรับความผิดพลาดจากการพิจารณา จะเป็นผู้รักษาชื่อเสียงเกียรติศรีของตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่นมีความซื่อสัตย์ เป็นคนรักหา

คำพูด ตั้งใจทำงานมีระเบียบวินัย รู้จักวางแผนงาน เต็มใจทำงาน ขยันขันแข็งและมีความ
เชื่อมั่นในตนเอง ปฏิบัติตามหน้าที่เต็มที่ โดยเคร่งครัด มีอารมณ์หนักแน่น เมื่อเผชิญปัญหา
ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง สำเร็จลุล่วงอย่างดีที่สุด โดยไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรคใดๆ

สิวลี ศิริไล (2528 : 54) สรุปไว้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบ

ดังนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่ก้าวก่ายถึงประโยชน์ส่วนตน
3. เคารพต่อกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
4. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญอุปสรรค
5. รู้จักหน้าที่และทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
6. มีความเพียรพยายาม
7. ละเอียดยรอบคอบ
8. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเอง และสังคม
10. ตรงต่อเวลา

11. ยอมรับผลการกระทำของตน

เพิ่มศักดิ์ วรรณยางกูร (2546 : 61) ให้ลักษณะของความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ซื่อตรงต่อหน้าที่
2. รู้สึกสำนึกรับผิดชอบต่อภาวะ และฐานะของตน
3. รู้จักวางแผนงานและดำเนินงานอย่างมีระเบียบ คอยถามตัวเองอยู่เสมอ

ว่า “เราทำงานนี้ด้วยความจริงใจหรือไม่”

4. มุ่งมั่นตั้งใจใช้วิชาความรู้และความสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานทุก

ประการ

5. ยอมรับผลสำเร็จและความล้มเหลวแห่งการกระทำในการปฏิบัติงานทุก

อย่าง

6. พยายามปรับปรุงแก้ไขในการปฏิบัติหน้าที่การงานที่บกพร่องให้

สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น

7. พยายามปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จ รวดเร็ว เรียบร้อย ด้วยความเต็ม

ใจและจริงใจเสมอเคารพในสิทธิเสรีภาพ และความคิดเห็นของคนอื่นเป็นปกติวิสัย

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบ เป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่และตั้งใจในการทำงาน ปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักหน้าที่และทำตามหน้าที่ของตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับผลการกระทำของตนเองอย่างเต็มใจ และเป็นบุคคลที่พยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบ นับว่าความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข จำเป็นต้องเอาใจใส่และตั้งใจในการทำงาน ปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคม เคารพสิทธิของผู้อื่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ซึ่งปัจจัยความรับผิดชอบนี้ น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาปัจจัยความรับผิดชอบ มาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร

ภาพลักษณ์องค์กรเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กร องค์กรใดมีภาพลักษณ์ในเชิงบวกหรือภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้ได้รับความนิยมชมชอบเกิดความเชื่อถือไว้วางใจได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือ ส่งผลให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมาย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าหากองค์กรใดมีภาพลักษณ์ในทางลบหรือภาพลักษณ์ไม่ดีย่อมได้รับการต่อต้าน ขาดการสนับสนุนนำไปสู่ความล้มเหลวขององค์กรในที่สุด เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ผู้ศึกษาจึงนำเสนอแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายของภาพลักษณ์และภาพลักษณ์องค์กร ทั้งในทางองค์กรธุรกิจเอกชน และองค์กรหน่วยงานราชการ

1. ความหมายของภาพลักษณ์องค์กร

กันยา สุวรรณแสง (2543 : 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคล ที่มีความรู้สึกนึกคิดต่อองค์กร สถาบัน และภาพในใจนั้น ๆ อาจจะได้มาจากประสบการณ์โดยตรงและประสบการณ์โดยอ้อม

วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล (2548 : 165) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์ หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในใจซึ่งเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อหน่วยงาน สถาบัน และ

ภาพในใจดังกล่าวนั้นอาจได้มาจากประสบการณ์ในทางตรงหรือทางอ้อมของบุคคล เช่น ได้ประสบด้วยตนเองหรือได้รับการบอกเล่ามาจากผู้อื่นหรือจากคำเล่าลือ

พจน์ ใจชาญสุขกิจ (2548 : 27) ได้ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพลักษณ์ขององค์กรหรือสถาบันรวมถึงผู้บริหาร อันประกอบด้วย จิตวิทยา (Psychological) คุณค่าเพิ่ม (Value Added) ตราสินค้า (Brand) เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ตัวบุคคลสะท้อนผ่านทางความคิด การแสดงออกเมื่อยามพบปะบุคคลภายนอก

วิรัช ฤทธิรัตนกุล (2546 : 81) ได้ให้ความหมายว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อบริษัทหรือหน่วยงานธุรกิจแห่งใดแห่งหนึ่ง ซึ่งหมายรวมถึงด้านการบริหารหรือการจัดการ (Management) ของบริษัทแห่งนั้นด้วย และหมายความรวมไปถึงสินค้าผลิตภัณฑ์ (Product) และบริการ (Service) ที่บริษัทนั้นจำหน่าย

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540 : 96) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพลักษณ์องค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยเน้นภาพรวมทั้งหมดขององค์กร โดยรวมถึงสินค้า ยี่ห้อสินค้าระบบการบริหารบริษัท ความมั่นคง การมีบุคลากรที่มีคุณภาพความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการศึกษาความหมายของภาพลักษณ์องค์กร สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดขึ้นภายในจิตใจที่มี ต่อบุคคลหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง โดยเกิดจากประสบการณ์ หรือการรับรู้ จากการกระทำ หรือพฤติกรรมของบุคคล องค์กรนั้น ทำให้เกิดเป็นภาพหรือเกิดความเข้าใจถึงบุคคลหรือองค์กรนั้นในทางบวกหรือลบ ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้เข้ากับบริบทของการศึกษาและทำให้มองเห็นภาพลักษณ์ของหน่วยงานได้อย่างชัดเจน ผู้ศึกษาจึงได้ให้ความหมายของภาพลักษณ์องค์กร หมายถึง ภาพความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานราชการ ผู้บริหาร สมาชิกสภาหรือเจ้าหน้าที่ พนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน เป็นที่พึงให้กับประชาชน การมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน การมีความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ สุดความสามารถ และการบริการที่มีคุณภาพ เกิดความพึงพอใจของประชาชน

2. ความสำคัญของภาพลักษณ์องค์กร

วิจิตร อาวะกุล (2534 : 150) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาพลักษณ์ว่า ภาพลักษณ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากที่แต่ละหน่วยงานต้องรู้ว่าหน่วยงานของตนมีภาพลักษณ์อย่างไร โดยศึกษาจากความเห็นของคนส่วนมาก ถ้าความเห็นของคนส่วนมาก

เป็นอย่างไร ภาพลักษณ์ของหน่วยงานก็เป็นเช่นนั้น ถ้าผลออกมาไม่ดีหรือปานกลางก็ต้อง
 รีบสร้างภาพลักษณ์ให้ดีขึ้น มิฉะนั้นหากภาพลักษณ์ตกต่ำลงจะพาให้การดำเนินงานของ
 สถาบันนั้นล้มเหลวได้

พรทิพย์ พิมลสินธุ์ (2540 : 94-95) กล่าวว่า ภาพลักษณ์เป็นพื้นฐานที่องค์การ
 ขนาดใหญ่ทุกแห่งต้องให้ความสำคัญ เพราะภาพลักษณ์เป็นเรื่องของการสร้างสรรค์
 (Creation) ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างอย่างยาวนานและต่อเนื่อง เพื่อให้บุคคลเก็บเป็น
 ภาพประทับใจ จากการได้รับรู้ได้เห็นได้มีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ แล้วเก็บสะสมไว้เป็น
 ภาพที่ดีเป็นความรู้สึกที่ดี ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นจึงเปรียบเสมือนบุคลิกเฉพาะของตัวของ
 องค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาพลักษณ์นั้นจะมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องลึกซึ้งกับ
 พฤติกรรม อันส่งผลต่อการบริหารการดำเนินงานธุรกิจนั่นเอง

จากการศึกษาความสำคัญของภาพลักษณ์องค์กร สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์
 องค์กรมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง องค์กรที่มีภาพลักษณ์ที่ดี ทำให้มี
 ชื่อเสียง เกิดความศรัทธา เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ ได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือ
 นำไปสู่ความสำเร็จ แต่ถ้าหากองค์กรใดมีภาพลักษณ์ที่ตกต่ำ ย่อมได้รับการต่อต้าน เกิดขัด
 ข้าง ขาดการสนับสนุนทำให้การดำเนินงานล้มเหลวได้

3. ลักษณะของภาพลักษณ์องค์กร

วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล (2548 : 167-168) กล่าวว่า โดยทั่วไปเราจะพบเห็น
 ภาพลักษณ์ของหน่วยงานในสองลักษณะ คือ ภาพลักษณ์ในเชิงบวกและภาพลักษณ์ในเชิงลบ
 ซึ่งการดำเนินการประชาสัมพันธ์นั้นกระทำขึ้นโดยมุ่งหวังให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงบวกเป็น
 สำคัญ เพราะภาพลักษณ์ที่ดีงามย่อมส่งผลถึงความไว้วางใจ ความนิยมชมชอบและความ
 ศรัทธาที่ประชาชนมีต่อหน่วยงาน

1. ภาพลักษณ์เชิงบวก เป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องสร้างขึ้นในจิตใจของ
 ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นภาพลักษณ์ในด้านผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่มีคุณภาพดีเยี่ยม ด้าน
 ความรับผิดชอบต่อสังคมการบริหารหน่วยงานที่มีบุคลากรชำนาญการ เอาใจใส่ และมี
 อธยาศัยที่ดีต่อผู้รับบริการ ภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่มีผู้นำหรือผู้บริหารเป็นบุคคลที่มี
 ชื่อเสียง หรือเป็นผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ ฯลฯ เป็นต้น การสร้าง
 ภาพลักษณ์เชิงบวก พบว่าในหลายหน่วยงานไม่สามารถสร้างให้ประสบผลสำเร็จได้ ด้วย
 เหตุผลที่ว่าหน่วยงานมุ่งสร้างภาพลักษณ์ตามที่ตนต้องการและตามที่ตนเห็นว่าเหมาะสม โดย
 หน่วยงานไม่ได้รับรู้ว่าเป็นภาพลักษณ์ที่สาธารณชนต้องการหรือไม่ หรือมีความคิดเห็น

อย่างไร ดังนั้นภาพลักษณ์ที่พึงปรารถนาจึงควรเป็นภาพลักษณ์ที่หน่วยงานและสาธารณชนเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกที่หน่วยงานสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ดังนี้

- 1.1 เป็นหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
- 1.2 เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติภายใต้กฎหมายของสังคม
- 1.3 เป็นหน่วยงานที่ยึดมั่นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
- 1.4 เป็นหน่วยงานที่มีระบบบริหารและฝ่ายจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- 1.5 เป็นหน่วยงานที่เจริญก้าวหน้าทันโลก มีเทคโนโลยีและการผลิตที่ทันสมัยตลอดจนมีการผลิตที่มีความปลอดภัยต่อชีวิตของคนในสังคม
- 1.6 เป็นหน่วยงาน ที่มีผลิตภัณฑ์และการบริการที่มีคุณภาพ
- 1.7 เป็นหน่วยงานที่มีบุคลากรมีคุณภาพ มีบุคลิกภาพดี และมนุษยสัมพันธ์ดีกับผู้มารับบริการหรือผู้มาติดต่อ เป็นต้น

2. ภาพลักษณ์เชิงลบ หมายถึง ภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ไม่ศรัทธาเสื่อมใสและเกิดความรู้สึกไม่ชอบจึงมีการต่อต้าน ภาพลักษณ์เชิงลบอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่อไปนี้ เช่น ข่าวลือหรือบ่อนทำลาย การบริหารจัดการที่ผิดพลาด ไม่มั่นคง การผลิตและเทคโนโลยีมีความบกพร่อง การบริการไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาแรงงานสัมพันธ์ วิกฤตศรัทธาและความเชื่อมั่น ฯลฯ ซึ่งเมื่อเกิดภาพลักษณ์ในเชิงลบ ถือได้ว่าเป็นวิกฤตที่หน่วยงานต้องหาทางแก้ไขและต้องปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

จากการศึกษาลักษณะของภาพลักษณ์องค์กร สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์เชิงบวกเป็นภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นที่ยอมรับศรัทธา เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ และภาพลักษณ์เชิงลบเป็นภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น ไม่ศรัทธาเสื่อมใส

4. องค์ประกอบของภาพลักษณ์องค์กร

องค์ประกอบของภาพลักษณ์อาจแบ่งออกได้ 4 ส่วน แต่ในความเป็นจริงองค์ประกอบทั้งหมดมีความเกี่ยวข้องเป็นปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ไม่สามารถแยกออกเป็นส่วนๆ ได้ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2548 : 204-205)

1. องค์ประกอบเชิงการรับรู้ (Perceptual Component) เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากการสังเกตโดยตรง การสังเกตเป็นตัวนำไปสู่การรับรู้ (Cues) ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ความคิด หรือวัตถุสิ่งของต่าง ๆ รอบตัว เราได้รับภาพต่าง ๆ ผ่านการรับรู้

2. องค์ประกอบเชิงเรียนรู้ (Cognitive Component) ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่เป็นคุณสมบัติ ลักษณะประเภท ความแตกต่างของสิ่งของต่าง ๆ ที่ได้จากการสังเกต เรียนรู้สิ่ง ที่ถูกรับรู้

3. องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) ได้แก่ ภาพลักษณ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกับความรู้สึก เช่น ชอบหรือไม่ชอบยอมรับหรือไม่ยอมรับ เป็นต้น

4. องค์ประกอบเชิงการกระทำ (Conative Component) เป็นภาพลักษณ์ที่เกี่ยวกับความมุ่งหมายหรือเจตนาที่เป็นแนวทางปฏิบัติได้ต่อสิ่งเร้าภายนอก อันเป็นผล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเชิงความรู้สึกและเรียนรู้

จากการศึกษาองค์ประกอบของภาพลักษณ์ สรุปได้ว่า องค์ประกอบของ ภาพลักษณ์ประกอบด้วย องค์ประกอบเชิงการรับรู้ เชิงเรียนรู้ เชิงความรู้สึก เชิงการกระทำ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบไม่สามารถแยกออกจากกันได้

5. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร

สุพิน ปัญญาภรณ์ (2547 : 102) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ ภาพลักษณ์องค์กร มีหลายประการ บางอย่างเกิดขึ้นจากตัวองค์กรเอง อาทิเช่น

1. ข่าวลือ เป็นวิกฤติการณ์ที่หนักหน่วงสำหรับองค์กร โดยเฉพาะข่าวลือ ในเชิงทำลาย เพราะจะกระพือแพร่สะพัดเร็วมาก คนที่ได้รับข่าวก็จะระบายลืเพิ่มเติมจนดูน่า สะพรึงกลัว และคนจำนวนมากไม่เข้าใจว่าจริงหรือไม่จริง เพราะเป็นข่าวที่ไม่มีต้นตอ องค์กรหลายแห่งมักเกิดวิกฤติการณ์เพราะข่าวลือ

2. พฤติกรรมขององค์กรเชิงลบ เช่น การบริหารไม่มีประสิทธิภาพ บริการไม่สะดวก ไม่รับผิดชอบต่อน้ำที่ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งทีกระทบต่อความรู้สึกของ ประชาชน หากองค์กรไม่ปรับปรุงแก้ไขก็จะเป็นการทำลายภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรให้ย่อย ยับได้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ขององค์กร สรุปได้ว่า ข่าว ลือในเชิงทำลาย และพฤติกรรมขององค์กรเชิงลบ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ ขององค์กร

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์องค์กร นับว่าภาพลักษณ์องค์กรเป็น ปัจจัยที่มีความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อความสำเร็จขององค์กร เป็นการสะท้อนภาพของ องค์กรในมุมมองของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาปัจจัยหลักขององค์กร มาเป็นตัวแปรในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในครั้งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ต้องการให้มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ระบบสาธารณูปโภคระบบโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

1. ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการและผู้รู้หลายคน ได้ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

วิท (Wit, 1967 : 101-103 ; อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม, 2548 : 28) นิยามว่าการปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ หรือกระจายอำนาจให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่น ตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2524 : 15) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผล สืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครอง ของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดองค์การทำหน้าที่ ปกครองท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่นนั้น ๆ องค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุม โดยรัฐบาล แต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

ลิจิต ซีรเวคิน (2529 : 360) ให้ความหมายการปกครองท้องถิ่น ว่าเป็นการปกครองโดยวิธีการซึ่งหน่วยการปกครองในท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งผู้ทำหน้าที่ปกครองโดยอิสระและได้รับอำนาจอิสระ โดยความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง แต่การปกครองท้องถิ่นยังอยู่ภายใต้บังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศมิใช่ว่าได้กลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

ธนศวร์ เจริญเมือง (2550 : 27) กล่าวถึง การปกครองท้องถิ่น ว่า การปกครองท้องถิ่น คือ ระบบการบริหารและจัดการกิจการสาธารณะ และทรัพยากรต่างๆ ของท้องถิ่นหนึ่งภายในรัฐหนึ่ง เป็นท้องถิ่นอันมีขอบเขตชัดเจน ภายในรัฐนั้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีโครงสร้างด้านอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายทั่วไป และหรือกฎหมายพิเศษ

จากคำนิยามและความหมายการปกครองท้องถิ่นที่นักวิชาการหลายคนให้ความหมายนั้น สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลาง กระจายอำนาจหรือมอบอำนาจการปกครองบางส่วน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองท้องถิ่นร่วมกัน ได้อย่างอิสระตามความต้องการของประชาชน ภายใต้กฎหมายและการกำกับดูแลจากส่วนกลาง

2. วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

โกวิทย์ พวงงาม (2548 : 32 - 33) ได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งทางด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

ชวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้ ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศ จะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอ ที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงินตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

เพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันการรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวนั้น อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้าหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนก็ต่างไปด้วยการจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยงานปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาล ไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

เพื่อให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองไม่ว่าจะ โดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยงานปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง และเพื่อเป็นสถาบันให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชนและเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

3. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2548 : 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรง
เป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหาร
ของประเทศในอนาคต

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบ
พึ่งตนเอง

ลิจิต ซีรเวคิน (2529 : 3) การปกครองตนเองในรูปของการปกครองท้องถิ่น
อย่างแท้จริงหรือ การกระจายอำนาจ ไปในระดับต่ำสุดคือรากหญ้า (Grass Roots) ซึ่งเป็นฐาน
เสริมสำคัญยิ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ความ
ล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยมีหลายองค์ประกอบ แต่องค์ประกอบสำคัญยิ่งยวด
อันหนึ่ง ก็คือการขาดรากฐานในท้องถิ่น

ชวงค์ ฉายะบุตร (2539 : 28-29) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบา
ภาระของรัฐบาล ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของ การกระจายอำนาจ การปกครองท้องถิ่น มีขึ้น
เพื่อวัตถุประสงค์ในการแบ่งเบาภาระ ของรัฐบาล เนื่องจากความจำเป็นบางประการ ดังนี้
ภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวาง นับวันจะขยายเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากงบประมาณที่
เพิ่มขึ้นในแต่ละปีตามความเจริญเติบโตของบ้านเมืองรัฐบาลมีอาจจะดำเนินการในการสนอง
ความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะแต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหา และ
ความต้องการที่แตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่นโดยรูปแบบที่
เหมือนกัน ย่อมไม่บังเกิดผลสูงสุดท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจปัญหาได้ดีกว่า ผู้ซึ่งไม่อยู่ใน
ท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นจึงเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น
มากที่สุดกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น และไม่มีส่วน
ได้ส่วนเสียต่อประเทศโดยรวม จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่น
ดำเนินการดังกล่าวเอง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น เป็นการวางรากฐานของการ
ปกครองระบอบประชาธิปไตย สามารถแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี ทำให้
ประชาชนรู้จักการปกครองท้องถิ่น เกิดสำนึกในความสำคัญของตนเอง รัก ห่วงแทนใน
ท้องถิ่น สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้
ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองได้

4. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 : 22 ; อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม, 2548 : 30 - 31) ได้อธิบายว่าระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการ คือ

1. สถานะตามกฎหมาย (Legal Status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง
2. พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองของตนเองของประชาชน จึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่
3. การกระจายอำนาจหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ
4. องค์การนิติบุคคลจัดตั้งโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎข้อบังคับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ
5. การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การ หรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง
6. การมีอิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ
7. งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทะนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8. การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐ เพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวม โดยกรมมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ สถานะตามกฎหมายโดยการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญกฎหมายสูงสุดของประเทศ มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งตัวแทนสมาชิกองค์การหรือผู้บริหาร มีอิสระในการปกครอง และมีอำนาจในการปฏิบัติกิจการในท้องถิ่น ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย รวมทั้งสามารถบริหารจัดการบุคลากรงบประมาณ การจัดเก็บภาษี จัดเก็บรายได้ อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล

แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า อบต. มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 รายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับแนวคิดองค์การบริหารส่วนตำบล สรุปจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 (2546 : 16-35) ดังนี้

1. การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล

1.1 สภาตำบลที่รายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งในปัจจุบันไม่มีสภาตำบลแล้ว

1.2 สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเขตติดต่อกันภายในอำเภอเดียวกันได้ ตามเจตนารมณ์ประชาชนในตำบลนั้น

1.3 สภาตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลอาจรวมกับหน่วยการบริหารส่วนท้องถิ่นอื่น ที่มีเขตเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกันได้ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย

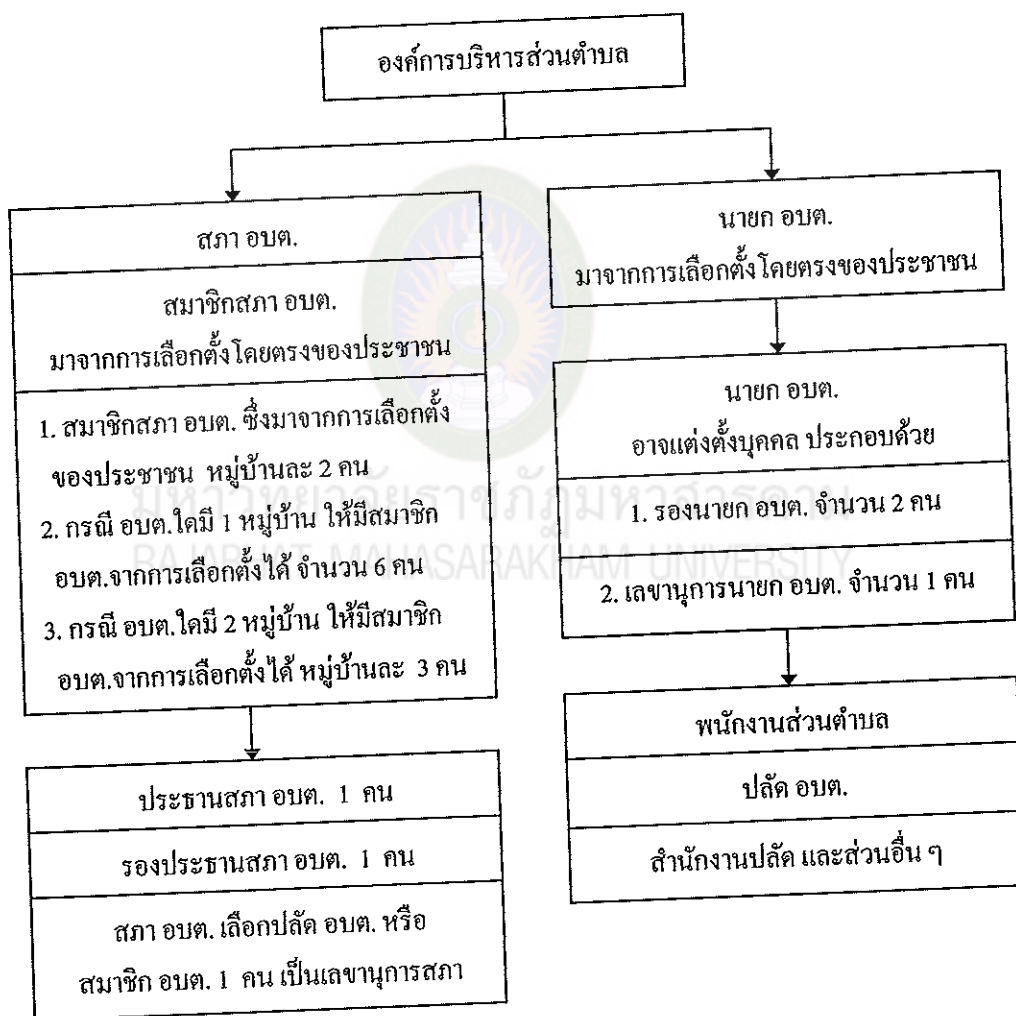
1.4 ให้กระทรวงมหาดไทย ยุบสภาตำบลทั้งหมดและองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีประชากรไม่ถึง 2,000 คน โดยให้รวมพื้นที่เข้ากับองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นหรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีเขตติดต่อกันภายในเขตอำเภอเดียวกัน การรวมพื้นที่ ดังกล่าวให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตตำบลนั้น

1.5 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการเทศบาล อาจจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นเทศบาลได้โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย

1.6 องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

2. โครงสร้างของ องค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 สถานองค์การบริหารส่วนตำบล

2.1.1 สถานองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ 2 คน ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีเพียงหนึ่งหมู่บ้าน ให้สมาชิกสภาฯ จำนวน 6 คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงสองหมู่บ้าน ให้สมาชิกสภาฯ จำนวน หมู่บ้านละ 3 คน

2.1.2 สถานองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
- 3) ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามกฎหมายนโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติ ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

2.1.3 ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีจำนวนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มาลงคะแนนเสียง เห็นว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลผู้ใดไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

2.1.4 นายอำเภอต้องกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประชุมสภาครั้งแรก ภายใน 15 วันนับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้ง และให้ที่ประชุมเลือกประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.1.5 ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่งเป็นเลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.1 นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน

2.2.2 ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลดำรงตำแหน่งนับตั้งแต่วันที่เลือกตั้งและมีระยะเวลาดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง (“พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2552,” 2552 : 9)

2.2.3 นายองค์การบริหารส่วนตำบลอาจแต่งตั้งรองนายองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ไม่เกิน 2 คน และอาจแต่งตั้งเลขานุการนายองค์การบริหารส่วนตำบล คนหนึ่ง ซึ่งมีได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้

2.2.4 นายองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ข้อบัญญัติระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ
- 2) สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขานุการนายองค์การบริหารส่วนตำบล
- 4) วางระเบียบเพื่อให้งานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- 5) รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล
- 6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่พระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นกำหนด

2.2.5 ให้นายองค์การบริหารส่วนตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

3. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.1 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

3.2 องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

- 3.2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
- 3.2.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3.2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 3.2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 3.2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 3.2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

- 3.2.7 คุ่มครอง คูแดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3.2.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 3.2.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น และสมควร
- 3.3 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้
- 3.3.1 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 3.3.2 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 3.3.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 3.3.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- 3.3.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 3.3.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 3.3.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร
- 3.3.8 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 3.3.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.3.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 3.3.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 3.3.12 การท่องเที่ยว
- 3.3.13 การผังเมือง
- 3.4 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

4. รายได้และรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.1 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.1 ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์ และค่าธรรมเนียมรวมถึงผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์

4.1.2 ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใด ให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการนั้น

4.1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- 1) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 3) รายได้จากกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 4) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่จะมีกฎหมาย

กำหนดไว้

5) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้

6) รายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้

7) เงินอุดหนุนจากรัฐบาล

8) รายได้อื่นตามที่จะมีกฎหมายกำหนดให้เป็นขององค์การบริหาร

ส่วนตำบล

4.2 รายจ่ายขององค์การบริหารส่วนตำบล

4.2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- 1) เงินเดือน
- 2) ค่าจ้าง
- 3) เงินค่าตอบแทนอื่น ๆ
- 4) ค่าใช้สอย
- 5) ค่าวัสดุ
- 6) ค่าครุภัณฑ์
- 7) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่น ๆ
- 8) ค่าสาธารณูปโภค
- 9) เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น

10) รายจ่ายอื่นใดตามข้อผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

4.2.2 งบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้จัดทำเป็นข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล

5. การกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล

5.1 ให้นายอำเภอมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

5.2 นายอำเภอ มีอำนาจเรียกบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลมาชี้แจงหรือสอบสวน ตลอดจนเรียกรายงานและเอกสารใด ๆ มาตรวจสอบก็ได้ เมื่อนายอำเภอเห็นว่าผู้ใดปฏิบัติภารกิจในทางที่อาจเป็นการเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเสียหายแก่ราชการและนายอำเภอได้ชี้แจงแนะนำตักเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตาม ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นเร่งด่วนที่จะรอขำมิได้ให้นายอำเภอมีอำนาจออกคำสั่งระงับการปฏิบัติราชการของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไว้ตามที่เห็นสมควรได้ แล้วให้รีบรายงานผู้ว่าราชการจังหวัดทราบภายในสิบห้าวันเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดวินิจฉัยตามที่เห็นสมควรโดยเร็ว

5.3 ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

5.4 หากปรากฏว่าบุคลากรภายในองค์การบริหารส่วนตำบล กระทำการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ ให้นายอำเภอดำเนินการสอบสวนโดยเร็ว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม

1. สภาพทั่วไป

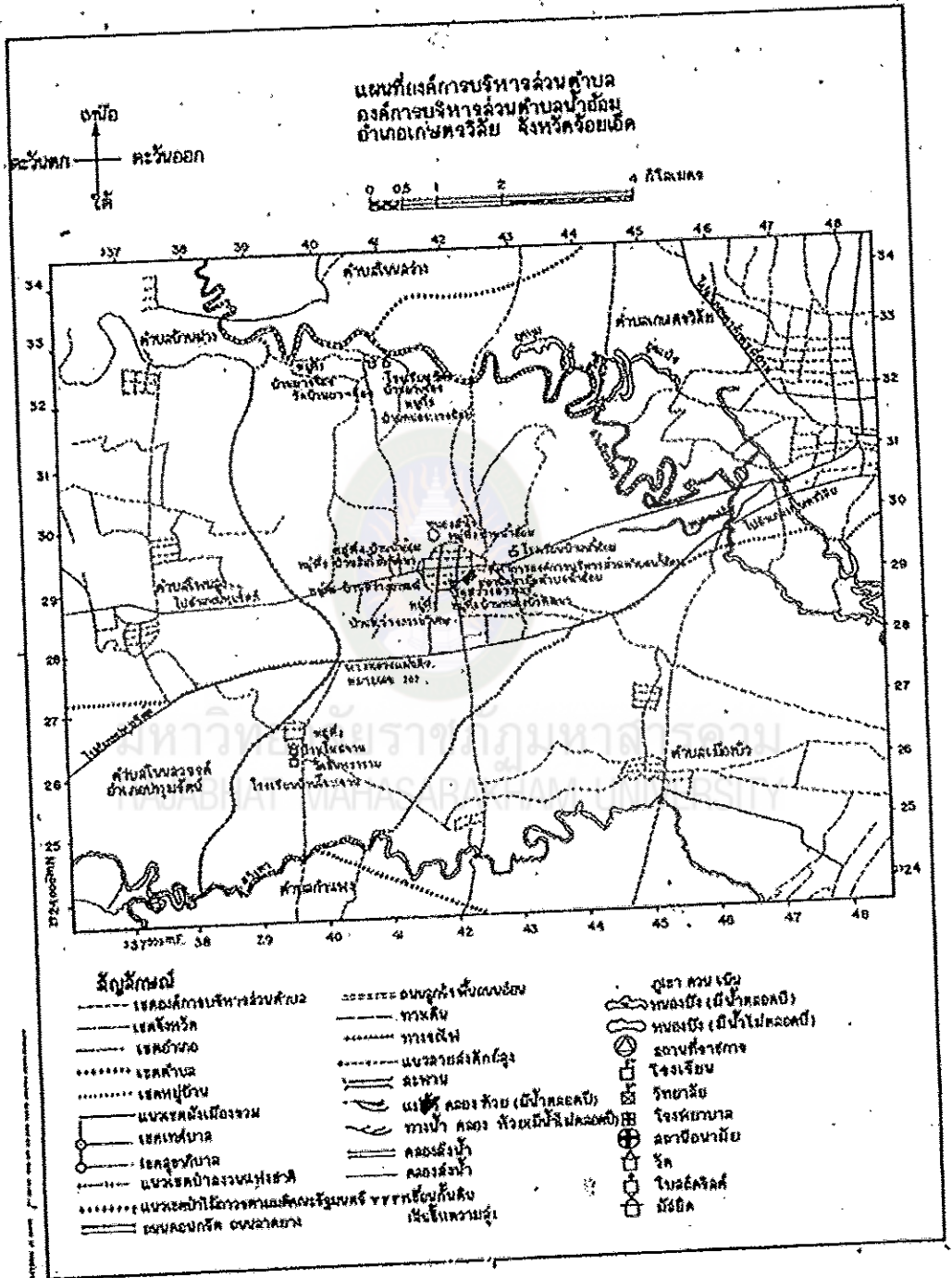
1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลน้ำอ้อมเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอ ระยะห่างจากตัวอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับตำบลโนนสว่าง, ตำบลเหล่าหลวง อำเภอเกษตรวิสัย

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย

ทิศใต้ ติดกับตำบลเมืองบัว, ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย
 ทิศตะวันตก ติดกับตำบลชีเหล็ก อำเภอปทุมรัตต์

ภาพที่ 1 แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
 ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม, 2555ข : ไม่มีเลขหน้า

1.2 ขนาดพื้นที่

ตำบลน้ำอ้อมมีพื้นที่ประมาณ 28.66 ตารางกิโลเมตร หรือ 17,913 ไร่

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลน้ำอ้อมมีพื้นที่ส่วนใหญ่ที่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการทำเกษตร
พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ

1.4 การคมนาคม

ตำบลน้ำอ้อมมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันได้ทุกหมู่บ้าน เส้นทางเป็น
ถนน คสล. ถนนลาดยางและถนนลูกรัง การคมนาคมอยู่ในเกณฑ์เดินทางได้สะดวก

1.5 แหล่งน้ำ

ตำบลน้ำอ้อมมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญคือ ลำเสียวใหญ่ ซึ่งไหลผ่าน
ทางตอนบนติดกับหมู่ที่ 1,5 และลำน้ำเตาซึ่งไหลผ่านทางตอนล่างของตำบลติดกับ หมู่ที่ 3

1.6 สภาพดิน

ตำบลน้ำอ้อมมีสภาพเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การเพาะปลูก

1.7 จำนวนประชากร

จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม ประกอบด้วย 9
หมู่บ้าน ประชากร 5,003 คน แยกเป็นชาย 2,501 คน หญิง 2,502 คน และ จำนวนครัวเรือน
1,250 ครัวเรือน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนในเขตตำบลน้ำอ้อม

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
บ้านยางซ้อง	1	316	275	591	122
บ้านน้ำอ้อม	2	270	278	548	135
บ้านโนนจาน	3	390	374	764	199
บ้านน้ำอ้อม	4	246	212	458	121
บ้านหนองแวงน้อย	5	171	187	358	86
บ้านสว่างอารมณ์	6	276	272	548	138
บ้านสว่างธรรมวิเศษ	7	360	378	738	197
บ้านหนองบัวพัฒนา	8	265	276	541	144

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
บ้านส้มโฮงพัฒนา	9	207	250	457	108
รวม		2,501	2,502	5,003	1,250

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม, 2555ช : 6

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

ประชากรของตำบลน้ำอ้อมส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพด้านการเกษตรกรรมแทบทุกครัวเรือน โดยการทำนาปีเป็นหลัก บางส่วนเข้าเมืองเพื่อหางานทำ รับจ้าง ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนอาชีพรองและอาชีพเสริมคือ เลี้ยงโค เลี้ยงกระบือ เลี้ยงไหม เลี้ยงปลา แปรรูปข้าวเม่าจำหน่าย ฯลฯ

2.2 หน่วยธุรกิจในเขต อบต.

2.2.1 โรงงาน	2	แห่ง
2.2.2 ปั้มน้ำมันขนาด 2 หัวจ่าย	2	ปั้ม
2.2.3 โรงเรียนี่ขว้วขนาดใหญ่	1	แห่ง
2.2.4 โรงเรียนี่ขว้วขนาดเล็ก	36	แห่ง
2.2.5 ร้านค้าเบ้ดเต้ล้ด	47	ร้าน
2.2.6 ร้านช้อมขนาดเล็ก	8	ร้าน
2.2.7 ร้านค้ดผม	4	ร้าน
2.2.8 ร้านอาหาร	1	ร้าน

3. สภาพทางสังคม

3.1 การศึกษา

3.1.1 โรงเรียนประถมศึกษา	2	แห่ง
3.1.2 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	1	แห่ง
3.1.3 ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	9	แห่ง
3.1.4 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ	1	แห่ง
3.1.5 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3	แห่ง

3.1.6	มูลนิธิ	2	แห่ง
3.2	สถาบันและองค์กรศาสนา		
3.2.1	วัด	4	แห่ง
3.2.2	สำนักสงฆ์	1	แห่ง
3.3	สาธารณสุข		
3.3.1	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล	1	แห่ง
3.3.2	ศูนย์ สสมช.	9	แห่ง
3.3.3	อัตราการใช้ส้วมราดน้ำ	100	%
3.4	ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน		
	อยู่ในเขตบริการของ สถานีตำรวจภูธรเกษตรวิสัย		
4.	บริการพื้นฐาน		
4.1	การคมนาคม		
4.1.1	ถนนลาดยาง	2	สาย
4.1.2	ถนนคอนกรีตเสริมเหล็กภายในหมู่บ้าน	85	%
4.1.3	ถนนลูกรังเชื่อมทุกหมู่บ้าน	4	สาย
4.2	การไฟฟ้า		
	ประชาชนร้อยละ 99 มีไฟฟ้าใช้		
4.3	แหล่งน้ำธรรมชาติ		
4.3.1	ลำน้ำ, ลำห้วย	2	แห่ง
4.3.2	หนองน้ำ	7	แห่ง
4.4	แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น		
4.4.1	ฝาย	1	แห่ง
4.4.2	บ่อน้ำตื้น	58	แห่ง
4.4.3	คลอง	7	แห่ง
4.4.4	หนองน้ำ	3	แห่ง
4.4.5	ประปาหมู่บ้าน	4	แห่ง
5.	ข้อมูลอื่นๆ		
5.1	มวตชนจัดตั้ง		
5.1.1	ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น	150	คน

5.1.2	สำรวจอาสา 6 หมู่บ้าน	43	คน
5.1.3	อปพร.	106	คน
5.1.4	กองทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ 1 รุ่น	500	คน
5.1.5	อาสาสมัครสาธารณสุข	135	คน
5.1.6	อาสาสมัครรักษาความปลอดภัยชุมชน	101	คน

6. สัถยภาพของตำบล

6.1 การรวมกลุ่มของประชาชน

6.1.1	กลุ่มอาชีพ	16	กลุ่ม
6.1.2	กลุ่มออมทรัพย์	9	กลุ่ม

6.2 จุดเด่นของพื้นที่ (ที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล)

- 6.2.1 พื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตร พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ
- 6.2.2 มีลำน้ำเสียวใหญ่และลำน้ำเตาเป็นแหล่งน้ำสำคัญ
- 6.2.3 การคมนาคมในการติดต่อกับอำเภอสะดวก

7. สัถยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.1 ข้าราชการการเมือง จำนวน 22 คน แยกเป็น

7.1.1	คณะผู้บริหาร	4	คน
7.1.2	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม	18	คน

7.2 บุคลากร จำนวน 44 คน แยกเป็น

7.2.1	ข้าราชการ	15	คน
7.2.2	ครูผู้ดูแลเด็ก	10	คน
7.2.3	ลูกจ้างประจำ	1	คน
7.2.4	พนักงานจ้างตามภารกิจ	11	คน
7.2.5	พนักงานจ้างทั่วไป	7	คน

7.3 ระดับการศึกษา

7.3.1	ปริญญาโท	3	คน
7.3.2	ปริญญาตรี	30	คน
7.3.3	ปวส.	5	คน
7.3.4	ปวช.	2	คน
7.3.5	มัธยมศึกษาตอนปลาย	4	คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมนำเอาผลการวิจัยและผลการศึกษาบางส่วนมาประกอบการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

ปฏิญญา เทพวงศ์ (2556 : 87 - 88) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานของส่วนสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานของส่วนสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่อำเภอนาดูน จำนวน 252 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติทดสอบใช้ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ด้านภาวะผู้นำและด้านการมีจิตอาสา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานของส่วนสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับสูง โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีจิตอาสา ด้านภาวะผู้นำ และ ด้านความรับผิดชอบ

อาภรณ์ ประลาวัน (2553 : 87 - 89) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของสตรีในเขตพื้นที่ตำบลเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของสตรีในเขตพื้นที่ตำบลเกษตร อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของสตรีในเขตพื้นที่ตำบลเกษตร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ สตรีที่เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนจำนวน 108 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในด้านการตัดสินใจ ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติมของสตรี และระดับแรงจูงใจของสตรี ด้านการดำเนินงาน ได้แก่ อายุ ระดับ

การศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน การได้รับการฝึกอบรมของสตรี และระดับแรงจูงใจของสตรี ด้านการรับผลประโยชน์ ได้แก่ อายุ การได้รับการฝึกอบรมของสตรี การได้รับรู้ข่าวสาร และระดับแรงจูงใจของสตรี ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ การได้รับการฝึกอบรมหรือศึกษาเพิ่มเติมของสตรี ระดับการได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆ และระดับแรงจูงใจของสตรี

ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์ (2552 : 53 - 57) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลวังชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในหมู่ที่ 10 ของตำบลวังชมภู จำนวน 129 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความรู้ในโครงการชุมชนเข้มแข็งและบทบาทของผู้นำชุมชนในโครงการชุมชนเข้มแข็ง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการชุมชนเข้มแข็งเป็นรายด้านพบว่าเพศ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมรับผลประโยชน์ ส่วนอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติ ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามประเมินผล ปัจจัยด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล โดยในส่วนของความรู้ในโครงการชุมชนเข้มแข็ง และบทบาทของผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในโครงการชุมชนเข้มแข็งในทุกด้าน

ปิยะนุช กลิ่นคล้าย (2552 : 98 - 103) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาความรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และเพื่อศึกษา

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จำนวน 203 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเชิงบวก ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน การรับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากแหล่งต่างๆ และระยะเวลาในการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น และขนาดพื้นที่ถือครองทำการเกษตร

สมคิด เปลียนประเสริฐ (2552 : 43 - 46) ได้ศึกษาภาพลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลลาดกระบัง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงภาพลักษณ์การทุจริตคอร์ปชั่นของผู้บริหารท้องถิ่น ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 357 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีการรับรู้ภาพลักษณ์ความโปร่งใสขององค์การบริหารส่วนตำบลไปในด้านดี มีการทุจริตข้อลิดีทมิฬเสี่ยงในการเลือกตั้งเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับระดับชาติ เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งแล้ว นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมีสถานภาพทางสังคมไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวกับองค์การ ด้านการบริหารงานมีความโปร่งใสเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล การจัดบริการสาธารณะมีผลออกมาค่อนข้างไม่ดี ผลงานก่อสร้างมีคุณภาพต่ำ ซึ่งมีผลต่อศรัทธาความเชื่อมั่นขององค์กรลดลง ส่วนภาพลักษณ์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนปัจจุบันมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์เหมาะสมในการดำรงตำแหน่ง

อมรมิตร มงคลเตหา (2552 : 61 - 63) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 48 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านการยอมรับนับถือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านการ

ดำเนินงานด้านสาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในเชิงบวก ส่วนด้านสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในเชิงลบ

กัลยา หนูสาย (2550 : 68 - 70) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะทางกายภาพของชุมชน และความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 331 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ รายได้ และอาชีพ ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย และความรู้ความเข้าใจต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่วนเพศ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส ไม่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สิริพัฒน์ ลากจิตร์ (2550 : 197 - 200) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ประชากรที่ใช้ศึกษา ประกอบด้วย ประชาชนข้าราชการส่วนท้องถิ่น ข้าราชการการเมืองจำนวน 861 คน และสัมภาษณ์ จำนวน 45 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านชุมชน และปัจจัยด้านองค์การ (อบต.) มีความสัมพันธ์และมีผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน อบต. ซึ่งหากระดับการมีส่วนร่วมกิจกรรมใดสูงก็จะพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกิจกรรมอื่นสูงตามกันด้วยการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายและการตรวจสอบการดำเนินงานของ อบต. อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำส่วนปัจจัยหรือสาเหตุที่ทำให้ประชาชนตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมงานกับ อบต. พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของประชาชน การรู้สำนึกในหน้าที่ การอาสาสมัครใจเพื่อช่วยเหลือสังคมชุมชน การมีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็นมีทักษะประสบการณ์ เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน เป็น

ประโยชน์กับตัวเองและชุมชนพิจารณาถึงผลประโยชน์หรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เป็น เหตุผลสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามีส่วนร่วมงานกับองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วน บังคับด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกลงให้เป็น ตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่างๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม ส่วนบังคับ ด้านองค์การ ได้แก่ อบต.ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการ แก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ประชาคมหมู่บ้าน

อรณี พัฒนผลสุขุม (2547 : 86 - 88) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการ มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบึงกุ่ม โดย ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 398 คน ใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า บังคับด้านสังคม และเศรษฐกิจ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับข่าวสารและความรู้ ความเข้าใจ โดยรวมมี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่ อาศัยอยู่ในเขตบึงกุ่ม เมื่อพิจารณาตัวแปรแต่ละตัวพบว่า อาชีพรายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ทางสังคม การรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง ความรู้ความ เข้าใจสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของพลเมือง ไทยตามรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนเพศ อายุ และระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองในด้านกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบึงกุ่ม

วาริติน วงษ์ชัย (2545 : 296 - 302) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเพชรบุรี และศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์การบริหาร ส่วนตำบล เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามแบบมี โครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 392 คน ผลการศึกษา เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า คุณลักษณะของประชาชนที่มีผลต่อความแตกต่างของการ มีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่มในตำบล

ความรู้ความเข้าใจในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การรับรู้วิธีการตรวจสอบ การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล การติดต่อสื่อสาร การออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์การบริหารส่วนตำบล และทัศนคติของผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนคุณลักษณะ ของประชาชนที่ไม่มีผลต่อความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาอยู่อาศัยในตำบล ความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง และความสัมพันธ์ทางเครือญาติ

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษา แนวคิดต่างๆที่มีความสำคัญในการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ ประชาชน สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนและ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของท้องถิ่น เพื่อให้สามารถตอบสนองความ ต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน มีปัจจัยที่สำคัญหลาย ประการ จากการศึกษา พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ การดำเนินการ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล การมีส่วนร่วมของ ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของประชาชน พบว่า มีหลายปัจจัย ได้แก่ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ ในชุมชน การได้รับการฝึกอบรม การติดต่อสื่อสาร ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยที่ เกี่ยวข้องกับการรับข่าวสารความรู้ ความเข้าใจ ปัจจัยด้านความรับผิดชอบ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการมีจิตอาสา เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความ สนใจของผู้ศึกษา ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาตลอดจนเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งการที่ ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จากการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดที่สำคัญต่างๆ ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาปัจจัยการติดต่อสื่อสาร ที่ เป็นความสัมพันธ์ทั้งประชาชนและองค์การบริหารส่วนตำบล ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ปัจจัยการมีจิตอาสา และปัจจัยความรับผิดชอบ เป็นการมองในส่วน of ประชาชนหรือ ชุมชน และปัจจัยภาพลักษณ์องค์กร เป็นการมองภาพลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ ศึกษาต้องการให้เห็นแง่มุมหลายด้านที่เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ น่า จะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ้อม